

Nr 221.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överförande till indragningsstat av ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten m. m.; given Stockholms slott den 16 april 1926.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed *dels* återkalla den i punkten 11 under elfte huvudtiteln av statsverkspropositionen till innevarande års riksdag gjorda framställningen angående anslag till allmänna indragningsstaten, *dels* giva riksdagen tillkänna, att Kungl. Maj:t icke kommer att till nu pågående riksdag avlåta proposition i det under punkten 4 i femte huvudtiteln av statsverkspropositionen omförmälda ärendet angående anslag till övergångsstat för riksförsäkringsanstalten, i följd varav medel för berörda ändamål ej vidare behöva beräknas å riksstaten för budgetåret 1926—1927, *dels ock* föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 april 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden
NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER,
LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Möller, anför efter gemensam beredning med
chefen för finansdepartementet:

Den 25 februari 1926 har Kungl. Maj:t på min hemställdan beslutit avlåta proposition till riksdagen (nr 109) med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag, som av mig den 31 december 1925 anmälts i statsrådet i och för remiss till lagrådet.

Såsom jag redan till det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över socialärenden för den 7 januari 1926 anför, innebära omförmälda förslag till ny lagstiftning angående den sociala olycksfallsförsäkringen, bland annat, att nämnda försäkring skulle handhavas av en på särskilt sätt konstruerad, i huvudsakligen privatekonomiska former arbetande anstalt, vars personal icke skulle vara statsanställd. De åsyftade reformförslagen vore avsedda att träda i kraft den 1 januari 1927. Härav följde, anförde jag, att kostnader för staten för den nuvarande riksförsäkringsanstalten endast behövde beräknas för tiden intill 1926 års utgång. Med hänsyn härtill syntes tills vidare det ordinarie anslaget till riksförsäkringsanstalten kunna i riksstaten upptagas till hälften av det nuvarande beloppet eller 121,600 kronor, men då anstaltens ordinarie personal enligt förslaget skulle komma att överföras på övergångsstat, borde ett särskilt ordinarie anslag därför beräknas för första halvåret 1927, uppgående till samma storlek som den, vartill det ordinarie anslaget till anstalten för samma tid skulle hava uppgått, eller alltså 121,600 kronor.

I enlighet med vad av mig sålunda och i övrigt beträffande riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet förordats, framlade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen (femte huvudtiteln, punkterna 3—10) i avbidan på särskild proposition i ämnet förslag till preliminär beräkning av anslag till riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet jämte andra därmed sammanhörande anslag, därvid i punkt 4 under rubrik *övergångsstat för riksförsäkringsanstalten* beräknades ett ordinarie förslagsanslag av 121,600 kronor.

Sedermera har jag den 25 februari 1926 anmält omförmälda anslagsfrågor utom vad angår anslag till övergångsstat för riksförsäkringsanstalten. Kungl. Maj:t beslöt att i de sålunda anmälda frågorna till riksdagen avlåta proposition (nr 111).

De med övergången till den ifrågasatta nya organisationen sammanhängande frågor, vilkas lösning kräver riksdagens medverkan och i vilka förslag icke framlagts i redan avgivna propositioner, torde vara frågorna angående den ordinarie personalens hos riksförsäkringsanstalten löneställning m. m. efter anstaltens upphörande, angående ersättning till icke-ordinarie personal hos anstalten ävensom personal hos de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen samt angående överlämnande till den föreslagna riksförsäkringsanstalten av vissa av den nuvarande riksförsäkringsanstalten förvaltade fonder m. m.

I dessa frågor har inom socialdepartementet genom en av de för utredning rörande olycksfallsförsäkringens omorganisation tillkallade sakkunniga utarbetats ett preliminärt utkast i form av en promemoria, över vilken yttranden infordrats från statskontoret, riksförsäkringsanstalten, försäkringsinspektionen och allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Sedan de sålunda infordrade utlåtandena numera avgivits anhåller jag att få anmäla omförmälda frågor, vilka i det följande behandlas var för sig.

I. Överförande till indragningsstat av ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten.

För innevarande budgetår har riksdagen bestämt antalet ordinarie befattningar hos riksförsäkringsanstalten på följande sätt.

Befattning	Lönegrad
1 generaldirektör	A 3
3 byråchefer	B 30
1 förste aktuarie	B 24
3 sekreterare	B 24
5 aktuarier	B 21
2 byråingenjörer	B 21
3 notarier	B 21
1 registrator	B 21
1 kansliskrivare	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
9 kanslibiträden	B 7
3 expeditionsvakter	B 5
8 kontorsbiträden	B 4

I den gällande staten för riksförsäkringsanstalten, som slutar å ett sammanlagt belopp av 243,200 kronor, äro upptagna följande anslagposter, nämligen en såsom förslagsanslag betecknad post till avlöningar till ordinarie tjänstemän å 231,500 kronor, en post till vikariatsersättningar, likaledes förslagsanslag, å 6,700 kronor samt en begränsad post för arvode till en överläkare å 5,000 kronor.

I förberörda proposition nr 111 har, med hänsyn till att riksförsäkringsanstalten i sin nuvarande form enligt förutnämnda förslag till omorganisation av den sociala olycksfallsförsäkringen skall upphöra med utgången av år 1926, föreslagits att det ordinarie förslagsanslaget till riksförsäkringsanstalten, nu 243,200 kronor, måtte nedsättas till hälften eller 121,600 kronor.

I förenämnda promemoria anföres, efter erinran att i statsverkspropositionen under rubrik övergångsstat för riksförsäkringsanstalten beräknats ett förslagsanslag av 121,600 kronor, följande:

»Å övergångsstaten torde emellertid icke behöva beräknas högre belopp än som motsvarar avlöningar till redan utnämnda ordinarie tjänstemän, och av de ordinarie befattningarna hos riksförsäkringsanstalten äro en aktuarie- och en notariebefattning för närvarande obesatta. Vid beräkning av kostnaden för övergångsstaten behöver icke såsom å den ordinarie staten räknas med anslagposter till vikariatsersättningar och till arvode åt en överläkare, för närvarande uppgående till sammanlagt (6,700 + 5,000) 11,700 kronor. På dessa grunder synes anslaget till övergångsstaten kunna nedsättas under det belopp, vartill detsamma upptagits i statsverkspropositionen. I det följande redogöres närmare för frågan om beloppet av övergångsstaten.

Därest, såsom föreslagits, den ordinarie personalen uppföres å övergångsstat, torde densamma böra bibehållas vid tjänstgöringsskyldighet. En dylik

Promemorian.

anordning synes motiverad med hänsyn till att den övervägande delen av personalen befinner sig i sin bästa arbetsålder och alltså, i den mån lämpligt tillfälle erbjuder sig, bör komma till användning i andra statens verk. Enligt 13 § 1 mom. i gällande avlöningsreglemente den 22 juni 1921 (nr 451) äro nämligen ifrågavarande befattningshavare pliktiga att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, med bibehållande av vederbörandes lönegrad låta sig förflyttas till annan befattning vare sig inom statsdepartement eller annat till den centrala statsförvaltningen hörande verk.

Härvid bör en ytterligare omständighet beaktas. Det måste anses vara av intresse, att de av ifrågavarande befattningshavare, som äro därtill lämpliga, vinna anställning i den föreslagna riks försäkringsanstalten, varigenom denna skulle tillföras beprövad sakkunskap å den sociala olycksfallsförsäkringens område, och att i samband härmed *statens* löneutgifter för sådana befattningshavare i största möjliga mån begränsas. Emellertid strider det mot den självständiga ställning, som enligt förslaget skall tillkomma den nya anstalten och som kommit till uttryck i förslaget till lag om riks försäkringsanstalten, att staten skulle kunna föreskriva anstalten skyldighet att anställa vissa personer. Kungl. Maj:t torde för övrigt ej heller äga befogenhet att förflytta ifrågavarande befattningshavare till den föreslagna anstalten. Ett frivilligt mottagande av erbjuden anställning hos den nya anstalten torde emellertid kunna i väsentlig grad uppmuntras därigenom, att ifrågavarande å övergångsstat uppförda tjänstemän beredas någon förmån av att antaga anställning hos den nya anstalten. Av avlöningsreglementets bestämmelser läser följa, att de befattningshavare som överflyttas å övergångsstat med tjänstgöringsskyldighet icke äga utan Kungl. Maj:ts medgivande antaga anställning hos anstalten. Vidare läser Kungl. Maj:t äga vid beviljande av dylikt medgivande föreskriva, att vederbörande skall under anställningstiden avstå från lönen å övergångsstaten jämte dyrtidstillägg. Den ifrågasatta förmånen skulle nu bestå däri, att de finge behålla en viss del av lönen å övergångsstaten. Ett motsvarande förfaringsätt har redan tidigare före 1921 års löne reglering kommit till användning bland annat beträffande i samband med fögderiförvaltningens organisation på indragningsstat uppförda kronofogdar, vilka i händelse de erhöle annan ordinarie befattning å rikets, riksdagens eller kommuns stat berättigades bibehålla minst en tredjedel av å indragningsstaten utgående lön och ålderstillägg, oavsett storleken av avlöningsförmånerna å den efter indragningen erhållna tjänsten. Emellertid läser det i nu förevarande fall icke vara erforderligt att bereda vederbörande så stora förmåner, som sålunda tillerkänts vissa kronofogdar. Då man icke har anledning att antaga, att den nya anstalten i regel skulle komma att erbjuda lägre löne förmåner än vederbörande förut åtnjutit i statstjänst, synes även en i och för sig mindre betydande förmån vara tillfyllest för att befattningshavare skola komma att taga anställning i den nya anstalten. I huvudsaklig överensstämmelse med vad sålunda anförts synes sådan å övergångsstat uppförd befattningshavare, som med Kungl. Maj:ts medgivande erhåller anställning hos den nya riks försäkringsanstalten, för den tid anställningen varar böra få behålla en femtedel av honom å övergångsstaten tillkommande avlöningsförmåner jämte dyrtidstillägg samt, i den händelse nämnda del av dessa förmåner tillsammans med avlöningen å anställningen hos den nya anstalten icke uppgår till hela det å övergångsstaten upptagna beloppet jämte dyrtidstillägg, från övergångsstaten uppbära skillnaden.

Enligt avlöningsreglementet lära vidare ifrågavarande befattningshavare icke kunna åläggas att mottaga icke-ordinarie befattning eller förordnande å ordinarie befattning i annat verk. Då det emellertid tydligen är önskvärt att befattningshavarna frivilligt antaga dylik anställning, i den mån sådan kan

erbjudas, synes för dessa fall i huvudsak motsvarande regler böra gälla som nyss anförts beträffande anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten; dock att med hänsyn till den mera tillfälliga beskaffenheten av sådan anställning den del av avlöningsförmånerna å övergångsstaten, som vederbörande tjänsteman berättigas att behålla, torde böra bestämmas till en tredjedel.

Då ifrågakvarande befattningshavare även efter uppförandet å övergångsstat skola vara underkastade avlöningsreglementets bestämmelser och deras ställning i pensionshänseende lärer bliva oberörd av överflyttningen, torde ytterligare bestämmelser i avseende å överförandet icke vara erforderliga. Eftersom tjänstgöringsskyldighet föreligger, lärer utan särskilt stadgande gälla, att överflyttningen icke heller medför rubbning i vederbörande tjänstemäns rätt till avlönings- och dyrtidstillägg.

Vidkommande frågan om belastningen å ett blivande anslag till övergångsstat för riksförsäkringsanstalten är det givetvis omöjligt att göra några exakta beräkningar, då denna belastning blir beroende av huru stor del av ifrågakvarande befattningshavare som kommer till användning i annan statstjänst eller vinner anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten. Av vad förut anförts framgår, att av å den nuvarande personalstaten uppförda tjänster en aktuarie- och en notarietjänst äro vakanta och sålunda ej behöva uppföras å övergångsstaten. Sammanlagda årliga beloppet av övergångsstaten skulle sålunda, under förutsättning att samtliga nuvarande ordinarie befattningshavare kvarstå å och från densamma erhålla full avlöning, uppgå till (231.500 — 12.840) 218,660 kronor. En icke obetydlig minskning häri inträder då den nuvarande chefen för riksförsäkringsanstalten i slutet av år 1927 uppnår pensionsåldern. För första halvåret 1927 synes emellertid med hänsyn till det anförda anslaget till övergångsstaten böra beräknas till hälften av sist angivna belopp eller i avrundat tal till 109,000 kronor.»

Statskontoret, riksförsäkringsanstalten och allmänna civilförvaltningens lönenämnd hava i sina utlåtanden ingått på frågan om övergångsstat för riksförsäkringsanstalten.

Statskontoret yttrar i detta ämne huvudsakligen följande:

Statskon-
toret.

Förslaget att till en övergångsstat överflytta ordinarie befattningshavare vid ett ämbetsverk, som indragits, syntes vara mindre lämpligt. De ordinarie befattningshavarna vid nuvarande riksförsäkringsanstalten syntes i stället böra uppföras å *indragningsstat* med tjänstgöringsskyldighet, varmed följde skyldighet att enligt 13 § 1 mom. andra stycket i avlöningsreglementet, när helst så av Kungl. Maj:t prövades lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning vare sig inom statsdepartement eller annat till den centrala statsförvaltningen hörande verk. Med i 13 § avsedd befattning torde väl avses ordinarie befattning. Beträffande möjligheten att förordna de sålunda på indragningsstat uppförda befattningshavarna att uppehålla icke-ordinarie befattning eller befattning på extra stat finge statskontoret erinra, att ordinarie befattning vid ett verk ansetts kunna överföras på *överflyttningsstat* vid ett annat verk, därvid befattningshavarna alltså syntes kunna åläggas att utföra arbete, som eljest skolat verkställas av icke-ordinarie befattningshavare eller befattningshavare på extra stat.

Någon skyldighet för den nya riksförsäkringsanstalten att hos sig anställa någon del av den ordinarie personalen syntes däremot — såsom i promemorian framhållits — ej böra föreskrivas; och någon skyldighet för denna personal att mottaga sådan anställning syntes för övrigt icke förefinnas. Befattningshavare å övergångsstat eller indragningsstat med tjänstgöringsskyldighet syntes emellertid vara underkastade samma inskränkningar i avseende å rätten att

innehava annan befattning som befattningshavare på ordinarie stat. Vederbörligt tillstånd att mottaga och innehava befattning i den nya anstalten torde därför erfordras för de å övergångsstat uppförda befattningshavarna, som önskade mottaga sådan befattning. Detta tillstånd torde beträffande samtliga befattningshavare böra lämnas av Kungl. Maj:it, som därvid givetvis kunde såsom villkor föreskriva, att vederbörande skulle under anställningstiden avstå från hela eller viss del av lönen å övergångsstaten (indragningsstaten).

I detta avseende hade i promemorian föreslagits, att befattningshavare å övergångsstat (indragningsstat) vid riks försäkringsanstalten skulle *vid övergång till den nya anstalten få behålla en femtedel av vederbörande å nämnda stat tillkommande löneförmåner* jämte dyrtidstillägg, samt att, därest denna del tillsammans med avlöningen vid anställningen hos den nya anstalten icke uppginge till hela det å övergångsstaten (indragningsstaten) upptagna beloppet jämte dyrtidstillägg, befattningshavaren skulle äga från övergångsstaten (indragningsstaten) uppbära skillnaden. — Statskontoret hade för sin del icke något att erinra mot en sådan anordning. Ämbetsverket ifrågasatte emellertid, huruvida icke — i syfte att befordra övergången till annan sysselsättning — samma förmån borde medgivnas även vid anställning å riksdagens eller kommuns stat och måhända jämväl vid anställning hos enskild arbetsgivare.

I promemorian hade vidare framhållits, hurusom de ordinarie befattningshavarna icke kunde åläggas att *mottaga icke-ordinarie befattning eller förordnande å ordinarie befattning i annat verk*. Då det emellertid vore önskvärt, att befattningshavare frivilligt antog dylik anställning, syntes enligt promemorian motsvarande regler böra gälla, som föreslagits beträffande anställning hos den nya riks försäkringsanstalten, dock att med hänsyn till den mera tillfälliga beskaffenheten av sådan anställning den del av avlöningsförmånerna, som vederbörande skulle berättigas att behålla, borde bestämmas till en tredjedel. — Med hänsyn till vad statskontoret nyss anfört beträffande möjlighet att å överflyttningsstat placera ordinarie befattningshavare syntes i regel syftet med ifrågavarande förslag kunna vinnas utan att någon särskild förmån tillerkändes befattningshavarna.

En överflyttning till övergångs- eller indragningsstat med tjänstgörings skyldighet syntes — såsom i promemorian jämväl framhållits — icke böra medföra någon förändring i vederbörandes ställning i *pensionshänseende* eller rätt till *avlöningsförhöjningar* och *dyrtidstillägg*, även om tjänstgöring icke ägde rum.

Vad angår *storleken av behövligt anslag* för övergångsstat, därest sådan skulle fastställas, har statskontoret anfört:

Beträffande storleken av ett eventuellt anslag för en övergångsstat för riks försäkringsanstalten hade framhållits, bland annat, att av de å den nuvarande personalstaten uppförda tjänsterna en aktuarie- och en notarietjänst vore vakanta och således icke behövde uppföras å övergångsstat (indragningsstat). Av denna anledning skulle det erforderliga anslaget, 231,500 kronor, kunna minskas med 12,840 kronor. Detta belopp utgjorde avlöning för två befattningar i lägsta löneklassen av lönegraden B 21. I detta avseende finge statskontoret framhålla, att den nu gällande staten för riks försäkringsanstalten — i likhet med vad som i allmänhet ägt rum — beräknats sålunda att för befattningshavare med tre avlöningsförhöjningar hänsyn tagits till lönebeloppen i näst högsta löneklassen. För nämnda två befattningar i lönegraden B 21 hade sålunda i nu gällande stat beräknats ett belopp av $(2 \times 7,212)$ 14,424 kronor, vadan en nedsättning med ytterligare 1,584 kronor kunde göras i det till 218,660 kronor för budgetår beräknade medelsbehovet för ifrågavarande ändamål.

I fråga om möjligheten att förordna å indragningsstat uppförda ordinarie befattningshavare att uppehålla icke-ordinarie befattning eller befattning å extra stat har vid ärendets föredragning statskommisarien Spilhammar uttalat avvikande mening och framhållit, att han för sin del ansåge en sådan placering av ordinarie befattningshavare icke böra kunna ifrågakomma.

Avvikande mening.

Riksförsäkringsanstalten har beträffande vissa av de i promemorian berörda frågorna rörande övergångsstat för anstalten yttrat följande:

Riksförsäkringsanstalten.

Med avseende å de ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten, som överfördes å övergångsstat, hade föreslagits att dylik befattningshavare, som med vederbörligt medgivande erhöle anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten, för den tid anställningen varade borde få behålla en femtedel av honom å övergångsstaten tillkommande avlöningsförmåner jämte dyrtidstillägg.

Med hänsyn till en icke osannolik konkurrens mellan nu ifrågavarande befattningshavare samt militära och civilmilitära beställningshavare, vilka på grund av omorganisationen av försvarsväsendet blivit övertaliga, ville riksförsäkringsanstalten starkt betona angelägenheten av att den föreslagna förmånen utmättes på sådant sätt, att icke den nya riksförsäkringsanstalten av ekonomiska skäl föredroge att anställa f. d. militära beställningshavare. På grund härav finge riksförsäkringsanstalten ifrågasätta, huruvida ej ordinarie befattningshavare, som erhöle anställning hos den nya anstalten, borde få behålla en tredjedel av honom å övergångsstaten tillkommande avlöningsförmåner jämte dyrtidstillägg för den tid, anställningen varade.

Med avseende å ifrågavarande befattningshavares ställning i pensionshänseende syntes det vara nödvändigt, att bestämmelser utfärdades av innebörd att de befattningshavare, som erhöle anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten, skulle för tjänstårsberäkning äga tillgodoräkna tjänstgöring hos nämnda anstalt. I annat fall skulle, om övergång till den nya anstalten skedde från och med den 1 januari 1927 och anställningen där komme att fortvara till pensionsålderns inträde, några befattningshavare hos anstalten icke hava någon rätt till pension på den grund, att de vid pensionsålderns inträde icke skulle kunna räkna tio tjänstår (7 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension). Övriga befattningshavare skulle under samma förutsättningar erhålla i olika grad avkortade pensioner.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har till en början beträffande frågan huruvida riksförsäkringsanstaltens ordinarie personal borde vid anstaltens upphörande överföras på övergångsstat eller indragningsstat anfört följande:

Lönenämnden.

Lönenämnden ansåge sig böra framhålla, att även ett annat sätt för denna frågas lösning än det i promemorian föreslagna torde kunna komma i betraktande. Med hänsyn bland annat därtill, att efter riksförsäkringsanstaltens upphörande någon ordinarie stat för anstalten icke skulle finnas i riksstaten upptagen, syntes det kunna ifrågasättas, huruvida icke det naturligaste tillvägagångssättet härvidlag vore att överföra den ordinarie personalen vid den nuvarande anstalten på indragningsstat, givetvis med enahanda skyldigheter i avseende å förflyttning och tjänstgöring, som skulle åligga personalen, därest densamma bleve uppförd på övergångsstat. Vad särskilt beträffade den nuvarande chefen för riksförsäkringsanstalten, vilken såsom i promemorian angäves inom kort uppnådde pensionsåldern och icke syntes komma att anlitas i annan statstjänst, måste enligt lönenämndens mening ett överförande på indragningsstat i varje fall anses såsom den lämpligaste anordningen.

Beträffande de *förmåner* som borde tillkomma personalen *vid viss annan anställning m. m.* yttrar lönenämnden i huvudsak följande:

I syfte att uppmuntra ett frivilligt mottagande av erbjuden anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten hade i promemorian föreslagits, att sådan å övergångsstat uppförd befattningshavare, som med Kungl. Maj:ts medgivande erhöle anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten, skulle för den tid anställningen varade få behålla en femtedel av honom å övergångsstaten tillkommande avlöningsförmåner jämte dyrtidstillägg samt, i den händelse nämnda del av dessa förmåner tillsammans med avlöningen å anställningen hos den nya anstalten icke uppginge till hela det å övergångsstaten upptagna beloppet jämte dyrtidstillägg, från övergångsstaten uppbära skillnaden. Beträffande å övergångsstat uppförd befattningshavare, vilken mottoge icke-ordinarie befattning eller förordnande å ordinarie befattning i annat verk, skulle i huvudsak gälla motsvarande regler, dock att med hänsyn till den mera tillfälliga beskaffenheten av sådan anställning den del av avlöningsförmånerna å övergångsstaten, som vederbörande tjänsteman vore berättigad att behålla, skulle bestämmas till en tredjedel.

De sålunda angivna grundlinjerna för beredande av vissa förmåner åt på övergångsstat uppförd befattningshavare vid anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten eller vid mottagande av icke-ordinarie befattning eller förordnande å ordinarie befattning i annat verk vore enligt lönenämndens mening alltför obestämda och otillräckligt utformade för att utan vidare kunna tjäna till ledning vid bedömandet av de olika frågor i berörda hänseenden, som kunde väntas uppkomma i samband med den föreslagna omorganisationen. Det hade icke varit möjligt för lönenämnden att på den tid, som faststälts för avgivande av yttrande i ärendet, bilda sig en fullständig uppfattning om verkningarna i olika hänseenden av de i promemorian föreslagna grundreglerna. Än mindre hade nämnden varit i tillfälle att själv utarbета och föreslå mera detaljerade bestämmelser i de avseenden, beträffande vilka ändringar eller kompletteringar av förslaget i promemorian syntes erforderliga. Det syntes emellertid få förutsättas, att därest riksdagen beslutade en omorganisation av den sociala olycksfallsförsäkringen i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t i sådant avseende föreslagna grunder, riksdagen därvid även komme att lämna Kungl. Maj:t bemyndigande att meddela erforderliga *detaljbestämmelser* för ordnande av de anställnings- och avlöningsfrågor, som berördes i föreliggande promemoria.

Lönenämnden ville i detta sammanhang framhålla önskvärdheten av att avlöningarna inom den nya riksförsäkringsanstalten till de å övergångsstat uppförda befattningshavare, vilka erhöle anställning därstädes, icke fastställdes på sådant sätt, att den i promemorian ifrågasatta förmånen att få behålla en viss del av lönen å övergångsstaten helt och hållet eller till väsentlig del neutraliserades.

För de fall, då å övergångsstat uppförd befattningshavare mottoge icke-ordinarie befattning eller förordnande å ordinarie tjänst i annat verk, syntes generella och tydliga bestämmelser erfordras i och för avhjälpande av de ojämnheter, som kunde uppkomma till följd av vederbörandes rätt att uppbära viss del utav lönen å övergångsstat samtidigt med åtnjutande av avlöning, respektive vikariatsersättning enligt de allmänna bestämmelserna.

Liksom riksförsäkringsanstalten har lönenämnden vidare berört den ifrågasvarande personalens ställning i *pensionshänseende*. Härom anför nämnden bland annat:

Nämnden ville erinra, hurusom i gällande bestämmelser angående beräknande

av tjänstär i pensionshänseende (kungörelsen den 29 juni 1921, nr 456, 3 § e) föreskrivits bland annat, att vid tjänstårsberäkning avdrag skulle göras för tid omfattande minst femton dagar i följd, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum, dock icke för tid, varunder tjänsteman utan att tjänstgöra å sin befattning ägt uppbära oavkortad avlöning eller eljest åtnjutit ledighet på grund av sjukdom, olycksfall i tjänsten eller offentligt uppdrag eller för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring eller för resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning. Med hänsyn till vad sålunda stadgats syntes, åtminstone för det fall att vederbörande erhållit anställning hos den nya anstalten, erfordras särskilt medgivande av Kungl. Maj:t och riksdagen för att de å övergångsstat uppförda befattningshavare, om vilka nu vore fråga, skulle äga rätt att såsom tjänstär i pensionshänseende tillgodoräkna sig den tid, varunder de varit uppförda å sagda övergångsstat.

Slutligen har lönenämnden ingått på spørsmålet om *tillgodoräknande av tjänstetid för uppflyttning i löneklass*. I detta avseende anför nämnden följande:

Beträffande tjänstemännens rätt att tillgodoräkna tid för uppflyttning till högre löneklass borde erinras om den i 10 § 3 a) av avlöningsreglementet meddelade bestämmelsen, enligt vilken såsom förutsättning för tjänstemans uppflyttning till högre löneklass gällde, att han under minst fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordrades för vinnande av uppflyttning, skulle hava bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke skulle föras honom till last den tid han åtnjutit semester eller annan tjänstledighet med oavkortad lön eller ledighet för fullgörande av honom åliggande militär tjänstgöring. Med hänsyn härtill syntes det vara nödvändigt att meddela särskilda föreskrifter beträffande rätt till avlöningsförhöjning för tjänstemännen å övergångsstat.

Vad först angår frågan huruvida riks försäkringsanstaltens ordinarie befattningshavare böra vid ikraftträdandet av den nya organisationen av olycksfallsförsäkringen överföras å övergångsstat eller till indragningsstat, har jag med hänsyn till vad statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd anfört i detta avseende funnit mig böra förorda att den senare utvägen följes. Ifrågavarande befattningshavare böra alltså från och med den 1 januari 1927 överflyttas till indragningsstat.

*Departement-
schefen.*

Såsom statskontoret och lönenämnden framhållit böra givetvis befattningshavarna vid överförande till indragningsstat intaga samma ställning med avseende å tjänstgörings- och förflyttningsskyldighet samt möjlighet att antaga annan befattning som om överflyttning till övergångsstat komme till stånd. Jämlikt bestämmelserna i 13 § 1 mom. andra stycket av avlöningsreglementet bliva befattningshavarna sålunda skyldiga att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande låta sig förflyttas till annan befattning inom statsdepartement eller annat till den centrala statsförvaltningen hörande verk. Såsom statskontoret erinrat, torde med befattning som omförmäles i nyssnämnda paragraf avses ordinarie befattning. Med utgångspunkt från denna uppfattning och i syfte att beförda övergången till annan verksamhet har i det utkast som framlagts i förenämnda promemoria ifrågasatts, att befattningshavare vilken antog icke-ordinarie befattning i statstjänst eller förordnande å ordinarie sådan tjänst skulle berättigas att oavsett storleken av ersättningen vid sistnämnda befattning

bibehålla viss del av lönen vid den ordinarie tjänsten. Med avseende å möjligheten av att verkställa överflyttning även då fråga icke är om ordinarie befattning har statskontoret emellertid pekat på den tidigare i vissa fall tillämpade anordningen med s. k. överflyttningsstat. Statskontoret har med anledning härav funnit det med nyssberörda anordning avsedda syftet kunna vinnas även utan att någon del av lönen vid den ordinarie tjänsten får behållas. Vad statskontoret härutinnan anfört finner jag beaktansvärt. Det lär likväl icke vara möjligt att nu avgöra, om och i vilken omfattning anordningen med överflyttningsstat kan komma till användning. Detta beror nämligen bland annat på i vilken utsträckning riks försäkringsanstaltens ordinarie befattningshavare komma till användning i den nya anstaltens tjänst. Där så finnes möjligt och lämpligt torde emellertid Kungl. Maj:t komma att sedermera förordna om befattningshavares överflyttning till annat verk. Med hänsyn till vad nu anförts torde vid medgivande av anställning i icke-ordinarie statstjänst eller förordnande å ordinarie befattning åtminstone för närvarande kunna fästas det villkoret att tjänstemannen skall avstå hela lönen vid den ordinarie tjänsten, givetvis dock endast i den mån den motsvaras av avlöningen i den nya anställningen.

I förenämnda promemoria har beträffande befattningshavare som vinner anställning hos den föreslagna nya riks försäkringsanstalten föreslagits huvudsakligen att sådan befattningshavare skulle få bibehålla en femtedel av lönen vid den ordinarie tjänsten. I detta avseende har i de avgivna yttrandena icke förekommit annan erinran än att riks försäkringsanstalten funnit den ifrågasatta andelen böra höjas till en tredjedel. Med hänsyn till syftet med anordningen i fråga synes det mig knappast vara erforderligt att sätta förmånen högre än till en femtedel av lönen. Det vill därjämte synas som om den nya riks försäkringsanstalten vid fastställande av avlöning sannolikt skulle komma att i ringare mån taga hänsyn till från statsverket utgående förmån, om denna bestämmes till nyssnämnda del av lönen å statstjänsten än om den skulle sättas till ett mera avsevärt belopp. Jag finner mig alltså böra på denna punkt förorda det förslag, som kommit till uttryck i förberörda promemoria.

Såsom statskontoret föreslagit synes det vara lämpligt att samma förmån, som nu tillstyrkts för fall, där anställning vinnes hos den nya riks försäkringsanstalten, medgives även vid anställning å riksdagens och kommuns stat. Vad angår statskontorets förslag att med nu angivna anställningar i förevarande avseende likställa anställning hos annan enskild arbetsgivare än den nya riks försäkringsanstalten har jag hyst tvekan angående lämpligheten av en dylik anordning. Då emellertid ett sådant medgivande torde kunna i någon mån underlätta befattningshavarnas övergång till annan sysselsättning, har jag icke velat motsätta mig detsamma.

Beträffande de ordinarie befattningshavarnas ställning i pensionshänseende torde såsom i promemorian framhållits någon ändring härutinnan icke böra förmedlas av riks försäkringsanstaltens upphörande. Med anledning av vad riks försäkringsanstalten och lönenämnden anfört i detta ämne lär emellertid riksdagens medgivande böra inhämtas till att föreskrifterna rörande tjänstårsberäkning i kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) med bestämmelser för vissa

tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension icke må utgöra hinder för beräkning av tjänstår i pensionshänseende även för tid, varunder vederbörande varit uppförd å indragningsstat. Skyldighet kommer givetvis att åligga befattningshavarna att erlægga vederbörliga pensionsavgifter, oavsett om de åtnjuta avlöning från indragningsstaten eller ej.

Enligt vad i promemorian framhållits och de hörda myndigheterna lämnat utan erinran torde överflyttningen å indragningsstat icke böra vålla ändring i tjänstemännens rätt till avlöningsförhöjningar genom uppflyttning i högre löneklass. Med hänsyn till innehållet i 10 § 3 mom. a) av avlöningsreglementet torde ett särskilt stadgande härom vara erforderligt. Jämväl i nu berörda hänseende synes riksdagens medgivande böra inhämtas.

På sätt lönenämnden förutsatt torde vidare riksdagens bemyndigande böra utverkas för Kungl. Maj:t att utfärda de detaljföreskrifter i övrigt som må erfordras för ordnande av de anställnings- och avlöningsförhållanden m. m., vilka kunna uppkomma med anledning av den nuvarande riksförsäkringsanstaltens upphörande och befattningshavarnas överförande å indragningsstat.

Vid bifall till vad jag förordat beträffande överförande av riksförsäkringsanstaltens ordinarie befattningar å indragningsstat torde en höjning av det under riksstatens elfte huvudtitel uppförda förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten bliva nödvändig. Beträffande storleken av denna höjning framgår av vad förut yttrats att den i riksförsäkringsanstaltens ordinarie stat uppförda anslagsposten å 231,500 kronor till avlöningar till ordinarie tjänstemän kan minskas med vad som motsvarar lönen för två vakanta befattningar i 21:a lönegraden. Därvid lär man i enlighet med vad statskontoret anfört kunna beräkna årslönen vid vardera av nämnda två befattningar enligt näst högsta löneklassen till 7,212 kronor eller tillhoppa 14,424 kronor. Årsbehovet för avlöningar å återstående ordinarie befattningar skulle sålunda kunna beräknas till (231,500—14,424) 217,076 kronor. För nästkommande budgetår skulle alltså erfordras hälften av sistnämnda belopp eller i avrundat tal 108,500 kronor. Denna summa är givetvis att anse såsom för hög, då man kan utgå från att vissa befattningshavare vinna anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten. I avvaktan på närmare erfarenhet rörande utgiftsbelastningen för ifrågavarande avlöningar synes för nästkommande budgetår böra för ändamålet beräknas ett avrundat belopp av 100,000 kronor. Efter samråd med chefen för finansdepartementet förordar jag, att framställning avlättes till riksdagen om höjning av förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten med detta belopp. Då i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslagits att nämnda anslag skulle upptagas med 2,000,208 kronor torde Kungl. Maj:t, med återkallande av nämnda framställning, nu böra föreslå att anslaget i fråga upptages med 2,100,208 kronor.

Såsom framgår av det tidigare anförda har Kungl. Maj:t under punkt 4 i femte huvudtiteln av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att i avvaktan på proposition i ämnet i riksstaten beräkna till övergångsstat för riksförsäkringsanstalten ett ordinarie förslagsanslag av 121,600 kronor. Vid bifall till

förslaget om överförande av befattningshavarna å indragningsstat blir det sålunda beräknade anslaget ej erforderligt. Kungl. Maj:t torde alltså böra giva riksdagen tillkänna att förslag i ämnet icke kommer att avlåtas till riksdagen.

Jag vill i detta sammanhang omnämna att riksförsäkringsanstalten i sitt förberörda yttrande hemställt, att även sådana icke-ordinarie befattningshavare hos anstalten, vilka innehava befattning å extra stat, skulle överföras å övergångsstat med rätt att därifrån uppbära viss del av lönen vid extra-statstjänsten. Därjämte har anstalten ifrågasatt att tjänstemän, vilka äro innehavare av ordinarie befattning hos anstalten eller i annat verk men uppehålla befattning å extra stat i högre lönegrad, skulle berättigas att från övergångsstat uppbära viss del av skillnaden mellan lönen vid den ordinarie tjänsten å ena och den högre avlönade extra-statstjänsten å andra sidan. Då jag av principiella skäl ansett mig icke kunna förorda att ifrågavarande befattningshavare skulle beredas en särställning, har jag vid beräkning av anslagsbehovet å indragningsstaten icke tagit hänsyn till denna framställning. Det må framhållas, att de flesta av tjänstemännen å extra stat hos riksförsäkringsanstalten ännu icke uppnått någon högre levnadsålder. Därest det skulle visa sig, att någon befattningshavare å extra stat, som icke tillika är innehavare av ordinarie tjänst och vilken uppnått mera avsevärd ålder, ej kan beredas tjänst hos den nya anstalten eller erhålla annan lämplig anställning, synes frågan, huruvida sådan tjänsteman må i en eller annan form genom statsmakternas försorg kunna beredas särskild ersättning, längre fram böra göras till föremål för särskild prövning.

II. Ersättning till icke-ordinarie personal hos riksförsäkringsanstalten ävensom personal hos de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen.

I fråga om förevarande personalgrupper anförde jag till statsrådsprotokollet den 31 december 1925 (proposition nr 109 sid. 98—99) att det syntes mig uppenbart, att i den mån sådana befattningshavare icke komme att användas för den nya anstaltens räkning eller fortfarande tagas i anspråk inom vederbörande ömsesidiga bolag, de i anledning därav borde erhålla någon ersättning från statens sida. Det syntes, yttrade jag vidare, med skäl kunna sägas, att då statsmakterna genom en lagstiftningsåtgärd sådan som den nu ifrågasatta undanröjde förutsättningarna för deras tidigare anställning, de icke skäligen kunde undandraga sig att i viss mån sörja för dessa personer. Emellertid vore frågan om de grunder efter vilka dylik ersättning borde utgå till personer i olika ställning ännu icke slutligt utredd, och jag vore alltså då icke beredd att framlägga något förslag i frågan.

Redan i detta sammanhang anhöll jag emellertid få anmärka, att de sålunda ifrågasatta ersättningarna icke vore avsedda att föranleda någon direkt statsutgift. I samband med frågan om tiden för den nya organisationens ikraftträdande hade jag (proposition nr 109, sid 97) erinrat därom att från olycksfallsförsäkringsverksamheten enligt 1901 års lag återstode ett överskott, sedan

från vederbörande fondmedel frånräknats kapitalvärdet av alla enligt nämnda lag utgående livräntor tillika med säkerhetstillägg och ersättning för förvaltningskostnad. Över nämnda överskott syntes statsmakterna kunna förfoga på det sätt, att en del därav användes till bestridande av ifrågavarande ersättningar. I samband med den kommande behandlingen av frågan om nu avsedda ersättningar syntes alltså böra upptagas spörsmålet om inhämtande av riksdagens medgivande till att erforderligt belopp av sagda överskottsmedel toges i anspråk för nämnda ändamål.

Beträffande ersättning åt ifrågavarande personal innehåller den inom socialdepartementet utarbetade promemorian följande utkast till grunder.

Promemorian.

A. Ersättningsberättigade:

1. Icke-ordinarie befattningshavare vid riksförsäkringsanstalten.
2. Befattningshavare hos de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen, vilka befattningshavare i följd av den sociala olycksfallsförsäkringens omorganisation förlora sin anställning.

B. Förutsättningar för rätt till ersättning:

1. att vederbörande befattningshavare vunnit anställning hos riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag före den 1 januari 1926 och att hans inkomst av arbete under anställningstiden uteslutande eller till huvudsaklig del härflutit från ifrågavarande anställning;

2. att befattningshavaren icke erhållit och ej heller kunnat erhålla i huvudsak motsvarande anställning vare sig i statstjänst eller hos den föreslagna riksförsäkringsanstalten, dock att den, som erhåller dylik anställning men före den 1 januari 1929 utan eget förvållande skiljes från den nya anställningen, skall erhålla ersättning med belopp, som i sådant hänseende skulle hava, därest ny anställning ej vunnits, tillkommit honom vid upphörandet av anställningen hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag; samt

3. att befattningshavaren icke vid tiden för sist avsedda anställnings upphörande är berättigad att uppbära pension från staten eller kommun.

C. Ersättningsbelopp.

1. För ersättningsbeloppens bestämmande indelas de ersättningsberättigade personerna i två grupper, nämligen:

Grupp I. Befattningshavare med akademisk, högre teknisk eller merkantil eller motsvarande utbildning ävensom befattningshavare, vilka fullgöra uppgifter, som vanligen ombesörjas av sålunda utbildad personal. Till denna grupp hänföras beträffande riksförsäkringsanstalten befattningshavare i 15 och högre lönegrader och beträffande de ömsesidiga bolagen befattningshavare, som väsentligen fullgöra uppgifter, vilka inom riksförsäkringsanstalten utförs av personal i löneställning som nyss nämnts.

Grupp II. Övriga befattningshavare.

2. Ersättning utgår:

a) till befattningshavare tillhörande grupp I med belopp, motsvarande en

årsinkomst av den förlorade anställningen, för den verksamhetstid som omfattar de fyra kalenderåren närmast före anställningens upphörande, i följd varav ersättningstagare, vars anställning omfattat kortare tid erhåller, om anställningen varat ett år en fjärdedel, om den varat två år hälften och om den varat tre år tre fjärdedelar av årsinkomsten. För varje tidigare helt verksamhetsår ökas ersättningen med två femtedelar av nämnda årsinkomst, dock endast i den mån varje sådant verksamhetsår motsvaras av två ersättnings-tagarens levnadsår vid anställningens upphörande utöver fyllda tjuuguett år. Ersättning må dock icke utgå med högre belopp än högst två gånger årsinkomsten. Vid årsinkomstens beräkning skall hänsyn ej tagas till belopp, varmed densamma må hava överstigit tiotusen kronor;

b) till befattningshavare tillhörande grupp II med belopp, motsvarande en månads inkomst av den förlorade anställningen, beräknad till en tolfedel av årsinkomsten av anställningen, för varje påbörjat verksamhetsår, dock lägst med tre gånger nyssnämnda månadsinkomst.

3. Med årsinkomst, som avses i punkt 2, förstås befattningshavares inkomst av den förutvarande anställningen år 1925 eller, om anställningen omfattat allenast en del av nämnda år, ett års inkomst av anställningen, beräknad till tolv gånger den genomsnittliga månadslönen under den tid av år 1925, som anställningen omfattat.

4. Från ersättning, som enligt förut nämnda grunder skall utgå till befattningshavare hos ömsesidigt försäkringsbolag, skall avdragas ersättningsbelopp, vartill ersättningstagaren på grund av anställningens upphörande enligt avtal med bolaget må vara berättigad.

Såsom motiv för de sålunda skisserade grunderna anföres i promemorian följande:

»Den ersättning, som enligt anförda grunder skulle utgå, avser givetvis att i någon mån hålla ersättningstagaren skadeslös under så lång tid, som rimligen kan beräknas åtgå innan skälig utkomst kan av honom förvärfvas inom annat verksamhetsområde. Ur denna synpunkt har en viss uppdelning av personalen ansetts böra genomföras. De befattningshavare, vilka efter att hava förvärvat sådan högre utbildning, som i det föregående omnämnts, ägnat sig åt den sociala olycksfallsförsäkringsverksamheten lära, särskilt där anställningen inom denna verksamhet varat längre tid, på grund av arbetets jämförelsevis ensartade karaktär endast vunnit en så begränsad erfarenhet, att deras konkurrensmöjligheter å den allmänna arbetsmarknaden måste antagas vara väsentligen ned-satta. För den icke specialutbildade personalen åter torde några sådana olägenheter icke göra sig gällande. För denna personal böra därför möjligheterna att förskaffa sig en i förhållande till kompetensen skälig inkomst vara väsentligen större.

Vad angår de grunder, efter vilka ersättning till de olika grupperna ansetts böra utgå, hava dessa beträffande grupp I utformats i huvudsaklig överensstämmelse med dem, som vunnit tillämpning i det enda fall, där ersättning av ungefärligen motsvarande natur under senare tider utgått, nämligen de grunder, som vid tobaksmonopolets införande fastställdes beträffande viss specialutbildad personal, som i anledning av detta monopols införande gick miste om sin förutvarande anställning (sv. förf.-saml. nr 437:1914). I fråga om grupp II har åter ansetts lämpligt förorda antagande av ersättningsgrunder, väsentligen motsvarande de i kungörelsen den 15 januari 1926 (sv. förf.-saml. nr

10) meddelade bestämmelser angående avskedsersättning åt vissa civila löntagare vid armén och marinen, vilka i följd av den nya försvarsorganisationen erhålla avsked från sin anställning vid försvarsväsendet.

Från nu avsedda regler hava vissa avvikelser ansetts böra föreslås, därvid särskilt bör anmärkas, att å ena sidan med hänsyn till rådande läge å arbetsmarknaden den minimitid för anställning, som förutsattes för att ersättning över huvud skall utgå, ansetts böra begränsas till ett år, räknat tillbaka från den nya organisationens ikraftträdande, men att å andra sidan med hänsyn till angelägenheten av att i möjligaste mån begränsa kostnaden för ersättningarna samt till högre inkomstagares större ekonomiska bärkraft föreslås, att vid beräkning av ersättning hänsyn icke skall tagas till belopp, varmed den årsinkomst, efter vilken ersättningen utgår, överstiger 10,000 kronor, samt att för ersättningstagare tillhörande grupp I ersättningen icke må överstiga två gånger årsinkomsten.

I och för beräkning av kostnaderna för ersättningarna hava införskaffats erforderliga uppgifter rörande ifrågavarande hos riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga bolagen anställda befattningshavare.

Med ledning av dessa uppgifter verkställda beräkningar hava givit vid handen, att sammanlagda kostnaden för personalersättningar i enlighet med ovan anförda grunder skulle, därest ingen enda av ifrågavarande personal vunne anställning vare sig i statstjänst eller hos den föreslagna riksförsäkringsanstalten, uppgå beträffande personal hos riksförsäkringsanstalten till omkring 1,044,000 kronor och beträffande personal hos bolagen till omkring 506,000 kronor eller tillhoppa till omkring 1,550,000 kronor.

Det torde emellertid vara uppenbart, att ersättningarna ej på långt när komma att uppgå till anförda belopp. För dem, vilka skola organisera arbetet i den föreslagna anstalten, måste det vara av största vikt att erhålla en å ifrågavarande arbetsområde så erfaren och duglig personal som möjligt, och man torde för sådant ändamål säkerligen komma att besätta det övervägande antalet befattningar i den nya anstalten med personal från den förutvarande anstalten och de ömsesidiga bolagen. Med hänsyn till det anförda läser det få antagas såsom visst, att sammanlagda beloppet av ersättningarna icke kommer att överstiga hälften av det nyss såsom högsta möjliga angivna.»

Frågan om ersättning till icke-ordinarie personal m. m. har behandlats i samtliga de avgivna yttrandena, varvid emellertid riksförsäkringsanstalten och allmänna civilförvaltningens lönenämnd icke ingått på denna fråga, i vad den avser ersättning till personal hos de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen. Frågan om möjligheten och lämpligheten av att för ifrågavarande ersättning taga i anspråk överskottsmedel från olycksfallsförsäkringsverksamheten har gjorts till föremål för vissa anmärkningar, på vilka jag i det följande kommer att ingå.

Statskontoret har inledningsvis instämt i det uti propositionen nr 109 samt i anslutning därtill i förenämnda promemoria gjorda uttalandet, att då statsmakterna genom en lagstiftningsåtgärd sådan som den ifrågasatta undanröjde förutsättningarna för ifrågavarande personals tidigare anställning, statsmakterna icke skäligen kunde undandraga sig att i viss mån sörja för dessa personer. Alldeles särskilda skäl syntes nämligen föreligga att här bereda skälig ersättning, enär omläggningen av försäkringsverksamheten vidtoges vid en tidpunkt, då förhållandena så gott som omöjliggjorde för den ledigblivande personalen att förskaffa sig annan anställning.

Statskontoret.

Vad angår villkoren för ersättning samt grunderna för ersättningsbeloppens bestämmande anför statskontoret:

För rätt till ersättning förutsattes bland annat, att vederbörande befattningshavare vunnit anställning hos riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag före den 1 januari 1926 och att hans inkomst av arbete under anställningstiden uteslutande eller till huvudsaklig del härflutit från ifrågavarande anställning. Det syntes således förutsättas, att befattningshavarens inkomst av arbete skulle uteslutande eller till huvudsaklig del under *hela* hans anställningstid hava härflutit från anställningen. Då härigenom personal, som under avsevärd tid före den 1 januari 1926 men icke under *hela* anställningstiden haft sin huvudsakliga inkomst av arbete från anställningen, icke skulle bliva berättigad till ersättning, syntes stadgandet böra något modifieras.

För ersättningsbeloppens bestämmande skulle de ersättningsberättigade indelas i *två* närmare angivna grupper. Den föreslagna gruppindelningen syntes enligt statskontorets mening vara ändamålsenlig och överensstämmande med billighet och rättvisa.

De grunder, efter vilka ersättning ansetts böra utgå, hade beträffande grupp I utformats i huvudsaklig överensstämmelse med dem, som jämlikt förordningen den 15 december 1914 (nr 437) vid tobaksmonopolets införande vunnit tillämpning i fråga om viss specialutbildad personal, som i anledning av monopolets införande gått miste om sin förutvarande anställning, dock att ersättningen icke finge överstiga två gånger årsinkomsten samt att hänsyn icke finge tagas till belopp, varmed årsinkomst, efter vilken ersättning utginge, överstege 10,000 kronor. — Mot de detaljbestämmelser, som i detta avseende föreslagits, syntes icke vara något att erinra. Den föreslagna begränsningen av ersättningsbeloppet till högst två gånger årsinkomsten syntes emellertid i vissa fall komma att allt för starkt beskära ersättningsbeloppet. I syfte att bereda en mera skälig ersättning åt personal, som haft flerårig anställning, synes därför *maximibeloppet* böra bestämmas till *högst tre gånger årsinkomsten*.

I fråga om ersättning till befattningshavare tillhörande grupp II hade i huvudsak föreslagits de grunder, som enligt kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) bestämts beträffande avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen, vilka till följd av den nya försvarsorganisationen erhöle avsked från sin anställning vid försvarsväsendet. Mot vad i detta avseende föreslagits syntes även kunna erinras, att ersättningen vore knappt beräknad. En förhöjning av ersättningsbeloppet till denna personal, ungefär motsvarande vad som föreslagits beträffande den till grupp I hänförda personalen, syntes därför böra ske. I sådant syfte borde *ersättningen* för befattningshavare tillhörande grupp II *höjas med 50 procent*.

Statskontoret har vidare ingått på frågan om *den form, vari ersättning borde utgå*. Härom yttrar ämbetsverket:

Statskontoret tillåte sig erinra, hurusom den personliga ersättning, som tillkomme viss personal, vilken genom tobaksmonopolets införande gått miste om förutvarande anställning, kunde under vissa i 9 § 7 mom. av förordningen den 15 december 1914 (nr 437) angivna förutsättningar utgå i form av livränta. Statskontoret ville ifrågasätta, huruvida ej bestämmelser i sådant syfte borde meddelas. Ersättning syntes sålunda böra utgå i form av livränta till alla ersättningstagare, som så önskade. Det syntes vidare böra tagas under övervägande, huruvida ej ersättning i form av livränta borde göras obligatorisk för personal, som uppnått en något högre ålder, exempelvis 50 år, dock att om livräntan i något fall ej skulle komma att uppgå till visst minimibelopp, förlagsvis 300 kronor, ersättning finge, där så önskades, utgå kontant. Från

denna bestämmelse borde emellertid undantag efter prövning i varje särskilt fall kunna av Kungl. Maj:t medgivas. I likhet med vad som blivit gällande beträffande ersättning i form av livränta till tobakspersonalen syntes vidare en ökning med tio procent böra medgivas för ersättning, som utginge i denna form.

Beträffande *kostnaderna för personalersättningarna* har statskontoret framhållit, att därest de av ämbetsverket föreslagna ersättningsgrunderna komme att tillämpas beloppen väl skulle bliva ej oväsentligt högre än den i promemorian beräknade summan 1,550,000 kronor. Statskontoret föreställde sig emellertid att de härför avsedda medlen i allt fall skulle lämna tillgång till gäldande av ersättningsbeloppen.

I fråga om *ersättningsbeloppens storlek* har avvikande mening inom statskontoret anförts av statskommissarien Spilhammar, som funnit den av statskontoret föreslagna ersättningen för personal inom såväl grupp I som grupp II otillräcklig. Beträffande grupp I har härvid erinrats, hurusom viss personal som vid tobaksmonopolets införande under likartade förhållanden gått miste om sitt dittillsvarande arbete kunde erhålla ersättning av ej mindre än fem gånger medelårsinkomsten.

Avvikande mening.

Jämväl beträffande *formen för ersättningsbeloppens utgående* har statskommissarien Spilhammar varit skiljaktig, i det att han väl funnit lämpligt att livränta utginge till befattningshavare som så önskade, men ansett denna ersättningsform icke i något fall böra göras obligatorisk.

Beträffande frågan om *omfattningen av de ersättningar*, som skäligen borde tillkomma de riks försäkringsanstaltens befattningshavare, för vilkas tidigare anställning förutsättningarna på grund av den föreslagna omorganisationen undanröjdes, har riks försäkringsanstalten framhållit vissa *allmänna synpunkter*:

Riksförsäkringsanstalten.

Riksförsäkringsanstalten ville fästa uppmärksamheten därå, att den nya riks försäkringsanstalten avsåges skola börja sin verksamhet vid en för befattningshavarna synnerligen ogynnsam tidpunkt. För närvarande funnes som bekant ett betydande överskott av arbetskraft å de arbetsområden, dit de ledigblivande befattningshavarna lämpligen kunde söka sig. Den redan förefintliga hårda konkurrensen om platser komme givetvis att icke minst å försäkringsverksamhetens område i betydande grad ökas därigenom att officerare, underofficerare och civilmilitära beställningshavare, som på grund av den nya försvarsorganisationen överfördes till övergångsstat, komme att söka sig till lämpliga civilianställningar. På grund av de bestämmelser, som gällde med avseende å löneförmåner m. m. för nämnda kategorier, vore dessa givetvis i stånd att taga dylik anställning mot betydligt lägre löneförmåner än den, som för sin utkomst vore hänvisad uteslutande till de med anställningen för enade löneförmånerna. Det syntes även kunna ligga nära till hands, att den nya riks försäkringsanstalten skulle föredraga att anställa förutvarande militära beställningshavare, då anstalten i regel torde komma att få lägre kostnader för dylika befattningshavares pensionering.

Efter behandling av den av mig förut omnämnda frågan om viss särskild ersättning åt befattningshavare å extra stat har riks försäkringsanstalten beträffande

fande det i promemorian innefattade förslaget rörande ersättning åt icke-ordinarie personal i övrigt anförd följande:

Rörande *förutsättningarna för rätt till ersättning* ville anstalten framhålla, att det syntes oklart, vid vilken tidpunkt i B mom. 2 i promemorian avsedd anställning skulle hava erhållits eller kunnat erhållas för att ersättning icke skulle utgå. Om förhållandena den 1 januari 1927 skulle vara avgörande, kunde det fallet inträffa att befattningshavare, som på grund av denna bestämmelse lyft sin ersättning, vid någon tidpunkt in på året 1927 erhöle dylik anställning och sålunda komme i betydligt gynnsammare ställning än den, som anställdes från årets början. Utan att vilja framställa något bestämt yrkande funne riksförsäkringsanstalten det kunna ifrågasättas, huruvida det icke bland annat med hänsyn till berörda förhållande kunde vara lämpligt, att *ersättningen som regel utbetalades i terminer*, exempelvis månads- eller kvartalsvis. För den, som då under tiden efter den 1 januari 1927 men före den 1 januari 1929 erhöle i huvudsak motsvarande anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten eller i statens tjänst, skulle utbetalning av vidare ersättning icke äga rum i annat fall än då befattningshavaren före den 1 januari 1929 utan eget förvållande skildes från den nya anställningen. Möjlighet borde dock lämnas öppen för dem, som på särskilt anförda skäl så önskade, att på de villkor som av Kungl. Maj:t kunde bestämmas lyfta hela ersättningsbeloppet på en gång.

För *ersättningsbeloppens bestämmande* skulle enligt förslaget de ersättningsberättigade personerna *indelns i två grupper*. Riksförsäkringsanstalten ansåge visserligen skäl tala för en dylik uppdelning, men funne icke den uppdragna gränslinjen helt tillfredsställande. Genom att placeringen i lönegrad gjordes avgörande för gruppindelningen komme en del hos anstalten i 14:e lönegraden placerade befattningshavare med akademisk examen eller liknande utbildning att höra till grupp II. Även bland övriga befattningshavare i 14:e lönegraden finnes en del, som på grund av dem åvilande arbetsuppgifter närmast borde hänföras till grupp I. Anstalten ansåge därför att *möjlighet borde beredas att efter prövning i varje särskilt fall utgiva ersättning till befattningshavare i 14:e lönegraden såsom om han tillhört grupp I*.

Beträffande *ersättningen till befattningshavare i grupp I* funne anstalten, att denna till följd av maximibestämmelsen »två gånger årsinkomsten» bleve oskäligt låg. De motiv, som anförts för denna bestämmelse, syntes icke bärande, i all synnerhet om avsikten att bestrida ersättningarna med överskottsmedel från olycksfallsförsäkringsfonden fullföljdes. Riksförsäkringsanstalten måste bestämt påyrka, att *maximigränsen* för ersättning bestämmes till *åtminstone tre gånger årsinkomsten*. Anstalten ville erinra om att maximum för ersättning på grund av tobaksmonopolets införande skulle — under då rådande bättre konjunkturer — utgöra *fem gånger årsinkomsten*. Därjämte finge anstalten föreslå, att ersättningen ökades med $\frac{2}{5}$ av årsinkomsten för varje tidigare påbörjat (i stället för enligt förslaget »helt») verksamhetsår. Vidare ville anstalten ifrågasätta, om det icke efter orden »närmast före anställningens upphörande» i mom. 2 punkt a) borde göras följande tillägg: »hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag».

Ersättningen till befattningshavare i grupp II funne riksförsäkringsanstalten utmätt på ett synnerligen otillfredsställande sätt. Ställningen för en stor del av hithörande personal komme att bli mycket bekymmersam, om riksförsäkringsanstalten upphörde. Med hänsyn till det allmänna läget å arbetsmarknaden torde det dröja ganska lång tid, innan den ledigblivna arbetskraften kunde beräknas bli tagen i anspråk på annat håll. Härtill komme, att en betydande del av anstaltens kvinnliga befattningshavare nalkades eller redan

vore inne i 30-årsåldern, vilken omständighet gjorde, att utsikterna för dessa befattningshavare att erhålla ny lämplig anställning tedde sig allt annat än ljusa. Anstalten funne med hänsyn till vad sålunda anförts oundgängligen nödvändigt, att befattningshavarna i grupp II erhöles belopp, motsvarande åtminstone *två* (i stället för enligt förslaget en) månaders inkomst av den förlorade anställningen, beräknad till en *sjättedel* (förslaget: en tolfdedel) av årsinkomsten av anställningen för varje påbörjat verksamhetsår, dock lägst med tre gånger månadsinkomsten.

Med *årsinkomst*, som avsåges i punkt 2, skulle enligt förslaget i regel förstås befattningshavares inkomst av den förutvarande anställningen under år 1925. Riksförsäkringsanstalten förutsatte, att med årsinkomst avsåges vad som skolat utgå, om befattningshavaren varit i tjänst *hela år 1925*, med andra ord att hänsyn icke skulle tagas till avdrag för sjukdom och annan ledighet, medförande löneavdrag. Vederbörligt avdrag syntes dock böra ske för befattningshavare, som åtnjutit tjänstledighet från anstalten för tjänstgöring hos enskild arbetsgivare.

Förutom de yrkanden som innefattas i vad riksförsäkringsanstalten sålunda anfört, har anstalten i detta sammanhang framlagt följande förslag, för vilka särskild motivering icke ansetts erforderlig:

1. Vid *beräkning av den verksamhetstid*, som skulle vara avgörande för ersättningens bestämmande, borde befattningshavare hos anstalten få tillgodoräkna den tjänstgöring i statens tjänst, vilken fått tillgodoräknas för placering i löneklass såsom icke-ordinarie befattningshavare.

2. Den *placering i lönegrad*, som gällde för befattningshavare *vid utgången av år 1925*, borde vara avgörande för frågan, till vilken grupp av ersättningstagare befattningshavaren skulle höra.

3. Vid *nyanställning i statens verk* borde *föregående statsanställning* få tillgodoräknas för placering i löneklass utan hänsyn till sådant avbrott i anställningen, som förorsakats av omorganisationen.

4. Åtgärder borde om möjligt vidtagas för att befattningshavare, som icke vunne anställning i den nya riksförsäkringsanstalten, där så lämpligen kunde ske erhöles *företräde vid tillsättande av ordinarie eller icke-ordinarie befattningar i statens tjänst framför sökande, som icke förut innehaft statstjänst*.

5. *Skattefrihet* borde beviljas för *ersättningsbelopp, som utgäves på grund av omorganisationen*, enligt de grunder som stadgats i förordningen den 17 juni 1916 (nr 215) angående skattefrihet för ersättning eller understöd, som av staten utgives enligt förordningen den 15 december 1914 om vad iakttagas skall i avseende å införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket m. m.

Med avseende å *kostnaderna för ersättningar åt riksförsäkringsanstaltens icke-ordinarie personal* har anstalten yttrat följande:

Riksförsäkringsanstalten hade sökt göra en överslagsberäkning över de ökade kostnader, som skulle föranledas av anstaltens mera omfattande ändringsförslag. De ändrade ersättningsgrunderna med avseende å befattningshavare, tillhörande grupp I och II beräknades — om befattningshavarna å extra stat i 21 lönegraden hänfördes till grupp I — medföra en höjning av approximativt 60 %, d. v. s. en höjning från omkring 1,044,000 kronor till omkring 1,670,000 kronor. Om nämnda befattningshavare å extra stat i stället skulle — såsom anstalten föreslagit — erhålla kompensation i form av lön å övergångsstat, syntes kostnaderna för engångsersättningarna kunna beräknas bliva minskade med omkring 300,000 kronor. Årskostnaden, inklusive dyrtidstillägg, för övergångsstaten för befattningshavarna å extra stat syntes komma att uppgå till

omkring 60,000 kronor för befattningshavarna i 21 lönegraden och till omkring 6,500 kronor för de extrastatsbefattningshavare, som tillika innehade ordinarie befattning, allt under förutsättning att ersättningarna utgäves med av riksförsäkringsanstalten angivna minimibelopp.

Från riksförsäkringsanstaltens sida har härjämte framhållits, att åtgärd icke syntes vara avsedd att vidtagas för att bereda riksförsäkringsanstaltens *överläkare*, professorn J. H. Åkerman, ersättning för den händelse denne icke skulle komma att övergå till den nya riksförsäkringsanstalten. På grund av Åkermans långvariga tjänstgöring hos riksförsäkringsanstalten — alltifrån dess inrättande år 1902 — funne anstalten det obilligt, att Åkerman icke skulle erhålla ersättning i form av pension eller på annat sätt på grund av denna tjänstgöring. Något förslag i detta avseende vore det icke möjligt för riksförsäkringsanstalten att nu framlägga. Rörande Åkermans tjänstgöring hos anstalten hänvisades till vad därom anförts i statsverkspropositionen till 1919 års lagtima riksdag (VI h. t. sid. 259 o. ff.).

Framställningar av icke-ordinarie personal.

Vid riksförsäkringsanstaltens yttrande har fogats — förutom en särskild framställning av befattningshavare å extra stat — en av utsedda representanter för riksförsäkringsanstaltens övriga icke-ordinarie personal avgiven framställning med förslag till ändringar av de i promemorian föreslagna ersättningsbestämmelserna. Beträffande *förutsättningarna för rätt till ersättning* har i sistberörda framställning föreslagits att det i promemorian under avdelning B, punkten 2 förekommande uttrycket »i *huvudsak motsvarande* anställning» måtte ändras till »*minst motsvarande* anställning». I fråga om *ersättningsbeloppen m. m.* torde närmare redogörelse för ifrågavarande framställnings innehåll härutinnan ej erfordras, då riksförsäkringsanstalten i sitt yttrande i allt väsentligt beaktat däri uttryckta önskemål. Fyra av de utsedda 14 representanterna hava avgivit särskilda yttranden, i vilka gentemot den föreslagna gruppindelningen framhållits huvudsakligen att *samtliga* ifrågavarande befattningshavare borde erhålla *ersättning enligt samma grunder*.

Vidare hava 197 icke-ordinarie befattningshavare hos anstalten, vilka förklarat sig icke biträda vad majoriteten bland nyssnämnda representanter uttalat, i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift likaledes hemställt att all icke-ordinarie personal hos anstalten måtte tilldelas ersättning enligt samma grunder utan gruppindelning.

Försäkringsinspektionen.

Försäkringsinspektionen har förklarat sig livligt instämma i de uti promemorian gjorda uttalandena, i den mån dessa kunde anses innebära ett erkännande av statsmakternas principiella skyldighet att sörja för ifrågavarande personal. Däremot har försäkringsinspektionen icke ansett sig kunna förorda de *grunder, efter vilka ersättning ifrågasatts skola utgå*. Härom yttrar försäkringsinspektionen:

Den föreslagna ersättningen syntes försäkringsinspektionen uppenbarligen vara alltför ringa, om man toge i betraktande dels statsmakternas vacklande hållning i fråga om organisationen av den sociala olycksfallsförsäkringen, dels den nuvarande och sannolikt för de närmaste åren bestående svårigheten för personer av det slag, varom fråga vore, att förskaffa sig drägliga existensmöjligheter på annat håll. Vad särskilt beträffade arbetsgivarbolagens fast

anställda personal borde denna enligt försäkringsinspektionens mening tillerkännas ersättning, som åtminstone i någon mån kunde jämföras med den ersättning, som jämförlig ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten skulle erhålla. Att härvidlag jämkning i ersättningsbeloppet vore befogad med hänsyn därtill, att ifrågavarande personal icke kunde bliva tjänstgöringsskyldig utan vidare inom annat statens arbetsområde, skulle naturligtvis icke bestridas. Beträffande den tid, under vilken dylik ersättning borde utgå, syntes denna böra tillmätas så, att vederbörande finge tillräckligt rådrom för anskaffande åt sig av annan anställning. I detta avseende syntes det varken vara rimligt eller rättvist att redan nu fastställa tiden för ersättningens utgående utan att samtidigt möjlighet bereddades att medgiva fortsatt understöd, därest förhållandena uppenbarligen påkallade detta.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har till en början beträffande de ifrågasatta förutsättningarna för rätt till ersättning anført följande: Lönenämnden.

Under punkt B 2 av promemorian hade föreslagits, att såsom förutsättning för rätt till dylik ersättning skulle gälla, att befattningshavaren icke erhållit och ej heller kunnat erhålla i huvudsak motsvarande anställning vare sig i statstjänst eller hos den föreslagna riksförsäkringsanstalten, dock att den, som erhöle dylik anställning men före den 1 januari 1929 utan eget förvällande skildes från den nya anställningen, skulle erhålla ersättning med belopp, som i sådant hänseende skulle hava, därest ny anställning ej vunnits, tillkommit honom vid upphörandet av anställningen hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten.

Mot det i förslaget använda uttrycket »i huvudsak motsvarande anställning» syntes kunna anmärkas, att detsamma vore allt för obestämt och lätt syntes kunna föranleda till olika tolkningar eller meningsskiljaktigheter vid tillämpningen. Den föreslagna avfattningen skulle måhända därjämte i något fall kunna hava till följd, att en befattningshavare, för att icke gå miste om ersättningen, vägrade att mottaga en anställning, som väl i vissa avseenden motsvarade men dock icke vore fullt likvärdig med den tidigare av honom innehavda befattningen hos riksförsäkringsanstalten. För tillgodoseende av befattningshavarnas berättigade intressen ville lönenämnden därför föreslå, att uttrycket »i huvudsak motsvarande» utbyttes mot »minst motsvarande».

Enligt nu ifrågavarande bestämmelse skulle den, som erhöle däri avsedd anställning men före den 1 januari 1929 utan eget förvällande skildes från densamma, utbetala full ersättning enligt de i promemorian angivna beräkningsgrunderna, varemot den, som efter erhållen anställning på liknande sätt skildes från densamma senare än nyss angivits, icke skulle vara berättigad till någon som helst ersättning. Ett dylikt oförmedlat avskärande vid berörda tidpunkt av rätten till utbetalande av ersättning syntes lönenämnden väl strängt i betraktande av de tillfälligheter av olika slag, som härvidlag kunde spela in, varför lönenämnden ville föreslå en något mjukare övergångsform, enligt vilken en *avkortad ersättning* skulle få uppbäras *vid entledigande*, som inträffade under en viss tidsperiod *efter utgången av år 1928*. I sådant avseende syntes, utöver vad i promemorian föreslagits, lämpligen kunna bestämmas, att den, som utan eget förvällande skildes från den nya anställningen efter utgången av år 1928 men före den 1 januari 1931, skulle erhålla ersättning med hälften av det belopp, som skulle hava tillkommit honom, därest han entledigats före den 1 januari 1929.

Lönenämnden har vidare framhållit att den ersättning, varom här vore fråga, *icke borde i sin helhet utbetalas omedelbart* vid anställningens upphörande. Det syntes nämligen icke kunna anses tillräckligt motiverat, att hela den för olika

fall avsedda ersättningen utginge även för den händelse ersättningstagaren kort efter det anställningen upphört vunne sådan ny anställning, som därest den samma erhållits omedelbart efter den förras slut skulle hava medfört, att ingen som helst ersättning fått åtnjutas. Härvid syntes lämpligen kunna förfaras på sådant sätt, att ersättningen under viss tid utbetalades *periodvis*, varvid rätt till ytterligare ersättning förlorades, därest ny anställning, som här avsåges, tillträdde innan ersättningen till fullo uppburits.

Vad angår de i promemorian under avdelningen C behandlade frågorna angående *ersättningsbeloppens bestämmande m. m.* yttrar lönenämnden i huvudsak följande:

För ersättningsbeloppens bestämmande skulle enligt förslaget i promemorian de ersättningsberättigade personerna indelas i två, i promemorian närmare angivna grupper. Den föreslagna *gruppindelningen* syntes lönenämnden emellertid av flera skäl mindre tilltalande. Sålunda kunde erinras, att även inom lägre lönegrader än den 15:e — särskilt 14:e lönegraden — förekomme sådana specialutbildade eller med speciella arbetsuppgifter sysselsatta befattningshavare, som enligt den antagna indelningsgrunden egentligen borde hänföras till grupp I. Vad åter beträffade den icke specialutbildade personalen, syntes under nuvarande förhållanden möjligheterna för densamma att erhålla annan lämplig anställning icke vara avsevärt större än för personal, tillhörande den förra gruppen. Överhuvud finge det enligt lönenämndens mening anses vara av vikt, att ersättningsgrunderna icke lämnade rum för befogade erinringar av innehåll att vissa befattningsgrupper blivit antingen oskäligt gynnade eller tillbakasatta i jämförelse med andra sådana.

Lönenämnden finge därför föreslå, att *någon gruppindelning* av personalen i och för ersättningsberäkning *icke måtte företagas*.

Vad anginge *ersättnings storlek m. m.* syntes det lönenämnden, att för samtliga de befattningshavare, om vilka här vore fråga, borde kunna användas ett system, som i viss mån anslöte sig till det i punkt 2 a) uti promemorian föreslagna men samtidigt innebure en förenkling därav och tillika bättre än det nämnda lämpade sig för de särskilda förhållandena inom riksförsäkringsanstalten. Erinras borde, att den nuvarande icke-ordinarie personalen vid sagda anstalt i allmänhet icke kunde räkna något större antal anställningsår, i det att av de tidigast antagna ett fåtal torde hava tillträtt sin anställning under år 1916 och en del vid anstaltens omorganisation år 1918. Härtill komme, att maximibeloppet av ersättningen härvidlag ansetts böra begränsas enligt avsevärt strängare regler än som kommit till användning i fråga om den specialutbildade personal, vilken tillerkänts ersättning i samband med tobaksmonopolets införande. Det i fråga om sistnämnda personal tillämpade systemet för ersättningsbestämmande syntes därför endast med vissa väsentliga modifikationer lämpa sig för fastställande av ersättningen till de i förevarande promemoria avsedda icke-ordinarie befattningshavarna vid riksförsäkringsanstalten. Efter övervägande av olika möjligheter härutinnan hade lönenämnden kommit till den uppfattningen, att ifrågakvarande ersättning lämpligen borde, med nedan angivna begränsning, utgå med *en fjärdedel av årsinkomsten för varje helt verksamhetsår, räknat tillbaka från tidpunkten för anställningens upphörande*. Ersättning borde härvid icke få tillgodonjutas för anställningstid, som infallit tidigare än det år, varunder befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 21 år, dock att för vart och ett av de fyra verksamhetsår, som närmast föregått anställningens upphörande, ersättning borde få uppberas oberoende av huruvida befattningshavaren vid årets ingång fyllt tjuguet år

eller icke. Vidare borde ersättningen ej få uppgå till högre sammanlagt belopp än som motsvarade årsinkomsten för två och ett halvt år. Vid årsinkomstens beräkning skulle hänsyn ej tagas till belopp, varmed densamma kunde hava överstigit tiotusen kronor.

Då det emellertid syntes lönenämnden med billighet överensstämmande, att befattningshavare, som vore *familjeförsörjare*, tillerkändes ersättning med något högre belopp än som skulle tillkomma en icke-familjeförsörjare i motsvarande ställning, ville lönenämnden föreslå, att den på nyss angivet sätt beräknade ersättningen i varje särskilt fall ökades med 50 procent, därest befattningshavaren vore familjeförsörjare.

I fråga om befattningshavare, som från tjänst inom annat statens verk övergått till anställning vid riks försäkringsanstalten, borde enligt här angivna regler hänsyn tagas även till verksamhetsår i sådan tidigare statstjänst.

Med *årsinkomst* skulle enligt förslaget i promemorian förstås befattningshavarens inkomst av den förutvarande anställningen under år 1925 eller, om anställningen omfattat allenast en del av nämnda år, ett års inkomst av anställningen, beräknad till tolv gånger den genomsnittliga månadslönen under den tid av 1925, som anställningen omfattat. I betraktande av de förändrade avlöningsbestämmelser, som trätt i kraft den 1 juli 1925, samt på det att hänsyn skulle kunna tagas även till vissa löneförhöjningar, som eventuellt erhållits senare än under år 1925, ville lönenämnden i stället föreslå, att till grund för årsinkomstens bestämmande enligt nyss angivna beräkningssätt måtte läggas *inkomsten av den förutvarande anställningen under budgetåret 1925—1926*.

För den händelse befattningshavaren på grund av sjukdom eller av annan anledning varit tjänstledig med avdrag å lönen under sagda budgetår eller någon del därav, borde ersättningen givetvis, i analogi med vad som förutsatts beträffande anställning, vilken omfattat allenast en del av året, beräknas efter det belopp, som skulle hava utgått i händelse av *full tjänstgöring under budgetåret i fråga*.

Slutligen har lönenämnden framhållit, att det i allmänhet måste anses vara ett statsintresse att uppmuntra och underlätta här ifrågakarande befattningshavares övergång till annan statstjänst, även för den händelse dylik anställning icke kunde erhållas omedelbart utan först efter det viss tid förflutit från det anställningen hos riks försäkringsanstalten upphört. För sådant fall syntes befattningshavaren därför böra tillerkännas *rätt att*, med tillämpning i övrigt av härutinnan gällande bestämmelser, för *placering i löneklass* i den nya befattningen *tillgodoräkna tjänstetid*, som infallit *före entledigandet ur riks försäkringsanstaltens tjänst*, dock under förutsättning att det uppkomna avbrottet i vederbörandes statsanställning icke överstege tre år.

Efter avgivandet av förenämnda yttranden har jag låtit verkställa närmare beräkningar rörande verkningarna i kostnadshänseende av de olika däri framställda förslagen beträffande grunderna för ersättningarnas bestämmande. Dessa beräkningar, vilka utförts under förutsättning att ingen av ifrågakarande befattningshavare hos den nuvarande riks försäkringsanstalten och ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag skulle vinna anställning hos den föreslagna nya anstalten, giva vid handen att totalkostnaderna enligt förslagen skulle ställa sig på sätt framgår av följande tablå:

Kostnader för ersättningarna enligt de olika förslagen.

	Ersättningar till befattningshavare hos						Summa ersättningsbelopp		
	Riksförsäkringsanstalten			Bolag			Grupp I	Grupp II	Tillhopa
	Grupp I	Grupp II	Tillhopa	Grupp I	Grupp II	Tillhopa			
Enligt grunderna i den remitterade promemorian . .	608 400	435 600	1 044 000	398 000	108 000	506 000	1 006 400	543 600	1 550 000
Enligt av riksförsäkringsanstalten föreslagna grunder .	879 000	871 000	1 750 000	557 000	216 000	773 000	1 436 000	1 087 000	2 523 000
Enligt av statskontoret föreslagna grunder	784 000	653 000	1 437 000	537 000	162 000	699 000	1 321 000	815 000	2 136 000
Enligt av lönenämnden föreslagna grunder:									
utan förhöjning för familjeförsörjare . . .	605 500	1 012 500	1 618 000	434 000	254 000	688 000	1 039 500	1 266 500	2 306 000
med förhöjning för familjeförsörjare . . .	828 000	1 069 000	1 897 000	593 000	270 000	863 000	1 421 000	1 339 000	2 760 000

Beträffande kostnaderna för vissa i yttrandena framställda detaljförslag må meddelas, att statskontorets och riksförsäkringsanstaltens förslag om höjning av maximigränsen beträffande ersättning till befattningshavare i grupp I från två till tre gånger årsinkomsten skulle vålla en kostnadsökning i förhållande till förslaget i promemorian med 315,000 kronor samt att riksförsäkringsanstaltens yrkande om ersättningens beräknande för grupp I efter varje påbörjat verksamhetsår i stället för varje helt verksamhetsår skulle föranleda en merkostnad vid maximigräns av två gånger årsinkomsten med 23,000 kronor och vid maximigräns av tre gånger årsinkomsten med 115,000 kronor.

Departementschefen.

Vad först beträffar frågan om de medel, som böra komma till användning för bestridande av här avsedda ersättningar till riksförsäkringsanstaltens icke-ordinarie personal samt personal hos ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag, kommer jag att i det följande närmare ingå på denna fråga. Jag vill emellertid redan här förutskicka, att jag vid förnyad prövning av detta spörsmål icke funnit anledning att frångå den uppfattning som kommit till uttryck i propositionen nr 109 till årets riksdag samt i förenämnda promemoria och vilken går ut på att ersättningarna böra bestridas med överskottsmedel från olycksfallsförsäkringsverksamheten på grund av 1901 års lag.

Vidkommande de under avdelning B i nyssnämnda promemoria föreslagna förutsättningarna för rätt till ersättning hava vissa detaljmärkningar framställt i de avgivna yttrandena. Statskontoret har sålunda påyrkat en modifikation av det under punkten 1 av sagda avdelning ifrågasatta villkoret i sådan riktning, att krav ej måtte upprätthållas på att i fall där en befattningshavare under längre tid haft anställning hos riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag inkomsten av denna befattning under *hela* anställningstiden skall

hava utgjort hans enda eller huvudsakliga inkomst av arbete. Med anledning av vad statskontoret yttrat och i viss anslutning till vad som föreskrivits i samband med tobaksmonopolets införande synes mig villkoret i fråga böra formuleras så, att befattningshavarens inkomst av arbete under de närmaste fyra åren före anställningens upphörande eller, om anställningen varat kortare tid än fyra år, under hela anställningstiden uteslutande eller till huvudsaklig del skall hava härflutit från ifrågavarande anställning.

Beträffande punkten 2 i avdelning B av promemorian har riksförsäkringsanstalten funnit oklart, vid vilken tidpunkt anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten eller i statstjänst skall hava vunnits för att rätten till ersättning skall vara förverkad. Denna anmärkning, vilken betingas av önskvärdheten att befattningshavare som genast vid ingången av år 1927 vinner anställning hos den nya anstalten icke måtte komma i sämre ställning än den som först senare får sådan anställning, förfaller emellertid därest såsom jag har för avsikt att föreslå ersättningen utbetalas i terminer och ersättningsrätten upphör om ny anställning vinnes innan hela ersättningsbeloppet utbetalts.

Med anledning av vad lönenämnden yttrat har jag ansett mig böra förorda sådan ändring av de i punkten 2 av avdelning B föreslagna bestämmelserna, att den, som efter den 1 januari 1929 men före ingången av år 1931 utan eget förvällande skiljes från i nämnda punkt avsedd ny anställning, skall berättigas till ersättning med hälften av det belopp som skulle utgått därest entledigandet skett före den 1 januari 1929. Däremot har jag icke ansett skäl föreligga att tillstyrka lönenämndens förslag om ändring av det i samma punkt förekommande uttrycket »i huvudsak motsvarande anställning» till »minst motsvarande anställning». Enligt min mening kan det knappast anses rimligt att en befattningshavare, som erbjudes en med hänsyn till hans kvalifikationer någorlunda skälig anställning hos den nya riksförsäkringsanstalten eller i statstjänst, skall berättigas till engångsersättning av den anledning, att t. ex. avlöningen i den nya tjänsten icke uppgår till minst det belopp som tillkommit honom i den förlorade anställningen. Vid bedömning av motsvarigheten mellan de båda anställningarna synes hänsyn i främsta rummet böra tagas till huruvida arten av den verksamhet som åligger befattningshavaren i den nya tjänsten kan, även om ersättningen är något lägre, i stort sett anses jämförlig med verksamheten i den föregående befattningen. I anslutning till vad som stadgades i samband med tobaksmonopolets införande vill jag förorda att uttrycket i fråga formuleras »någorlunda motsvarande anställning».

Vad härefter beträffar ersättningsbeloppen möter till en början frågan om gruppindelning av personalen i och för ersättningens bestämmande. Statskontoret och riksförsäkringsanstalten hava ansett sådan gruppindelning böra komma till stånd, medan lönenämnden liksom åtskilliga representanter för icke-ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten yrkat att all personal måtte tilldelas ersättning efter enhetliga grunder. Anledningen till den föreslagna gruppindelningen är, såsom framgår av den remitterade promemorian i ämnet, främst att söka däri att den specialutbildade personal som ägnat sig

åt den sociala olycksfallsförsäkringsverksamheten, med hänsyn till den begränsade och tämligen ensartade erfarenhet som under denna verksamhet kunnat vinnas, måste anses hava större svårigheter att förskaffa sig en i förhållande till kompetensen skälig inkomst i ny anställning än vad fallet torde vara med övrig personal. Liknande synpunkter hava tidigare i jämförliga fall vunnit beaktande, t. ex. vid tobaksmonopolets införande. Till stöd för förslaget om enhetliga grunder för ersättningen åt all personal har framhållits huvudsakligen att även den icke specialutbildade personalen under nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden torde hava stora svårigheter att i annan anställning förskaffa sig utkomst. Även om sistnämnda uppfattning icke kan fränkännas berättigande har jag likväl ej funnit tillräckliga skäl föreligga att frångå förslaget om en gruppindelning. Såsom av det följande framgår har jag dock vid utformande av bestämmelserna om ersättningsbeloppens storlek funnit angeläget att söka åstadkomma en viss utjämning mellan ersättningarna till befattningshavare i grupp I å ena och i grupp II å andra sidan.

Vidkommande frågan om gränslinjen mellan de båda grupperna har riksförsäkringsanstalten påyrkat att möjlighet måtte hållas öppen att efter prövning i varje särskilt fall till grupp I hänföra jämväl befattningshavare i 14:e lönegraden. Då enligt vad från riksförsäkringsanstaltens sida framhållits i nämnda lönegrad finnes en del befattningshavare, vilka med hänsyn till dem åliggande arbetsuppgifter närmast äro att hänföra till grupp I, har jag ansett detta önskemål böra tillgodoses.

I enlighet med vad riksförsäkringsanstalten hemställt, har jag funnit mig böra tillstyrka att gruppindelningen beträffande riksförsäkringsanstaltens personal verkställes på grundvalen av den lönegradsplacering som gällde vid utgången av år 1925.

Vad härefter beträffar storleken av ersättningsbeloppen hava i de avgivna yttrandena framställts yrkanden om förhöjning av dessa belopp i fråga om såväl grupp I som grupp II. Vid bedömande av denna fråga synes hänsyn böra tagas till den förut berörda önskvärdheten av att åtskillnaden mellan de båda grupperna icke göres alltför stor. Ur denna synpunkt har jag ansett mig icke böra tillstyrka någon förhöjning av de i promemorian ifrågasatta ersättningsbeloppen till befattningshavare i grupp I, särskilt som såvitt undersökningar beträffande vissa enskilda fall givit vid handen dessa ersättningsbelopp enligt min mening i allmänhet måste anses bliva tämligen tillfredsställande. Beträffande personal inom grupp II synas däremot skäl föreligga att söka ernå en förbättring av de ersättningar, som skulle utgå enligt i promemorian föreslagna grunder. Efter övertvägande har jag på denna punkt ansett mig kunna förorda det förslag som framlagts av riksförsäkringsanstalten och som innebär att ersättningen skall utgå med belopp motsvarande två månaders inkomst av den förloerade anställningen för varje påbörjat verksamhetsår, dock lägst med tre gånger den sålunda för varje verksamhetsår beräknade ersättningen.

De ersättningsgrunder som jag sålunda förordat böra enligt min mening tillämpas beträffande såväl icke-ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten som personal hos de ömsesidiga bolagen. Att såsom från för-

säkringsinspektionens sida ifrågasatts bereda en särställning för bolagens fast anställda personal har jag alltså icke ansett mig kunna tillstyrka.

Lönenämndens förslag att giva familjeförsörjare en högre ersättning än övriga befattningshavare behjärtar jag visserligen, men då ett genomförande av en sådan förbättring skulle medföra en avsevärd stegring av kostnaderna för ersättningarna har jag icke ansett mig kunna tillstyrka ett förslag i dylik riktning.

Enligt de verkställda kostnadsberäkningarna skulle utgifterna för ifrågasvarande ersättningar efter de grunder jag nyss förordat komma att uppgå till följande belopp, nämligen:

för personal hos riksförsäkringsanstalten: grupp I 608,400; grupp II 871,000; summa 1,479,400 kronor; samt

för personal hos ömsesidiga bolag: grupp I 398,000; grupp II 216,000; summa 614,000 kronor; eller

tillhoppa 2,093,400 kronor.

Dessa belopp äro beräknade under förutsättning att ingen av ifrågasvarande befattningshavare skulle vinna anställning, som utesluter från rätt till ersättning, och på sätt i promemorian framhållits lärer man kunna antaga att sammanlagda beloppet av ersättningarna icke kommer att överstiga hälften av nämnda maximibelopp.

Jag övergår härefter till vissa detaljfrågor som äro av betydelse för ersättningsbeloppens bestämmande eller i övrigt äga samband med den föreliggande frågan.

Vid beräkning av den verksamhetstid i den förlorade anställningen, på vilken ersättningsbeloppens uträkning grundas, bör på sätt lönenämnden yrkat, i fråga om befattningshavare som från tjänst inom annat statens verk övergått till anställning hos riksförsäkringsanstalten, hänsyn tagas även till verksamhetsår i sådan tidigare statstjänst. Likaså bör beträffande befattningshavare, som övergått från anställning hos ömsesidigt bolag till riksförsäkringsanstalten eller från anstalten till ömsesidigt bolag, hänsyn tagas till tidigare verksamhetstid hos anstalten eller dylikt bolag.

Beträffande innebörden av det i promemorian under punkten 3 av avdelningen C behandlade begreppet »årsinkomst» synas vissa skäl tala för att härvidlag i enlighet med lönenämndens förslag utgå från förhållandena under budgetåret 1925—1926. Detta torde också utan olägenhet låta sig göra, såvitt det gäller riksförsäkringsanstaltens icke-ordinarie personal, vars avlöningsförhållanden regleras av allmänna författningsbestämmelser. Beträffande personal hos ömsesidiga bolag lärer — med hänsyn till tänkbarheten av avlöningsförhöjningar i syfte att förbättra personalens ställning beträffande ersättningsrätt i händelse av omorganisation av olycksfallsförsäkringen — i anslutning till vad som skedde vid tobaksmonopolets genomförande böra stadgas att hänsyn till avlöningsförhöjning efter ingången av år 1926 må tagas endast när giltiga skäl för sådan förhöjning prövas hava förelegat.

I enlighet med vad riksförsäkringsanstalten och lönenämnden föreslagit torde

vid uppskattning av årsinkomsten böra räknas med det belopp som skulle hava utgått vid full tjänstgöring; dock att beträffande befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten avdrag bör göras för tid, varunder vederbörande åtnjutit tjänstledighet för tjänstgöring hos enskild arbetsgivare.

Vad angår den form i vilken ersättning bör utgå har statskontoret under hänvisning till vad som bestämdes i samband med tobaksmonopolets införande föreslagit att ersättning måtte, ökad med 10 procent, kunna utgå i form av livränta till ersättningstagare som så önska. Jag finner mig böra biträda detta förslag. Däremot anser jag icke skäl föreligga att, såsom statskontoret ifrågasatt, i något fall göra livränteformen obligatorisk.

Beträffande sättet för utbetalning av ersättning har jag redan antytt att en uppdelning av utbetalningen på vissa terminer synes lämplig. Jag förordar att ersättningsbeloppen utbetalas under ett år, räknat från tidpunkten för anställningens upphörande, med en fjärdedel vid utgången av varje kvartal. Därest befattningshavare under nämnda år vinner ny anställning som enligt förslaget utesluter från rätt till ersättning, förloras rätten till den del av ersättningsbeloppet, som enligt nyssnämnda utbetalningsgrund belöper å tid, under vilken ny anställning innehafvs. Därest befattningshavaren inom tid som förut angivits blir entledigad utan eget förvällande, bör han dock alltid bibehålla den ersättningsrätt som skulle tillkomma honom enligt tidigare förordade bestämmelser för dylika fall. Nyss angivna terminsuppdelning torde böra som regel iakttagas. På sätt riksförsäkringsanstalten hemställt torde dock möjlighet böra lämnas öppen att i enstaka fall, när särskilda skäl prövas vara för handen, medgiva utbetalning av hela ersättningsbeloppet på en gång under de villkor som i varje särskilt fall kunna varda fastställda. Om befattningshavare som medgivits ersättning i form av livränta skulle före utgången av det år, på vilket ersättningsbeloppets utbetalande uppdelats, erhålla anställning vilken utesluter från ersättningsrätt, bör ersättningen omräknas till engångsbelopp och med avseende å rätten till utbekommande av ersättningsbeloppet så anses som om ersättningen från början bestämts till engångsbelopp.

Föreskrifter angående utbetalning av ersättning samt de närmare bestämmelser, som erfordras beträffande prövning av ersättningsrätten, ersättningsbeloppens fastställande m. m., torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t. Närmast har jag tänkt mig att prövningen och beslutanderätten i dessa frågor skulle kunna uppdragas åt statskontoret.

Jag vill i detta sammanhang omnämna att reservationsvis inom riksförsäkringsanstalten yrkats att bland ersättningsbestämmelserna skulle införas ett stadgande av innehåll att ifrågavarande ersättning inom viss tid ej finge utmätas. Att stadga utmätningsfrihet beträffande ersättning som utgår i form av engångsbelopp läser icke kunna ifrågakomma. Däremot torde det få anses skäligt att ersättning som utgår i form av livränta undantages från utmätning. Därest förslaget om livränteformen vinner bifall torde Kungl. Maj:t därför böra i de bestämmelser som komma att utfärdas rörande ersättningarna stadga, att livränta av nu avsedd beskaffenhet ej må utmätas.

På sätt av den föregående redogörelsen framgår har riksförsäkringsanstalten hemställt att skattefrihet måtte beredas för ersättning som beviljas till här ifrågavarande personal, enligt de grunder som av 1916 års riksdag godkändes beträffande skattefrihet för viss ersättning i samband med tobaksmonopolets införande. Frågan härom torde emellertid böra göras till föremål för närmare överbäggande inom finansdepartementet.

Riksförsäkringsanstalten har vidare framhållit önskvärdheten av att befattningshavare hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten, som icke vinner anställning hos den föreslagna nya anstalten, där så kan ske må erhålla företräde vid tillsättande av ordinarie eller icke-ordinarie statstjänst framför sökande som icke förut varit i statens tjänst. Det är uppenbart att vid tillsättande av befattningar i statstjänst vederbörlig hänsyn bör tagas till en sökandes föregående tjänstgöring hos riksförsäkringsanstalten. Något särskilt stadgande i den av riksförsäkringsanstalten föreslagna riktningen läser dock knappast kunna ifrågakomma.

I syfte bland annat för ifrågavarande befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten underlätta övergången till annan statstjänst även om sådan icke omedelbart kan vinnas, hava riksförsäkringsanstalten och lönenämnden ifrågasatt att befattningshavarna skulle beredas rätt att utan hänsyn till avbrott i statsanställningen för placering i löneklass vid ny befattning tillgodoräkna föregående tjänstgöring i riksförsäkringsanstalten, varvid emellertid lönenämnden såsom villkor förutsatt att avbrottet icke må överstiga tre år. Med avseende härå vill jag erinra att i samband med behandling av frågan om vissa indragningar inom statsdepartementen varit under överbäggande ett spörsmål av delvis samma innebörd, nämligen frågan om åtgärder i syfte att för sådan extra ordinarie tjänsteman inom statsdepartement som ginge förlustig s. k. långtidsförordnande å ordinarie tjänst möjliggöra ett framtida tillgodoräkande av den tidigare förordnandeperioden i och för löneklassplacering. Något förslag i sistberörda ämne har emellertid icke framlagts för riksdagen. Anledningen härtill är, enligt vad chefen för finansdepartementet meddelat, närmast att det ansetts lämpligt att innan frågan upptages till avgörande avvakta någon erfarenhet av de ifrågasatta indragningarnas verkningar i antytt hänseende beträffande de befattningshavare som bliva berörda därav. Av i huvudsak samma skäl har jag — även om syftet med det nu väckta förslaget beträffande riksförsäkringsanstaltens personal synes mig behjärtansvärt — ansett detta förslag icke böra för närvarande bliva föremål för närmare prövning.

Vad slutligen angår den av riksförsäkringsanstalten berörda frågan om ersättning till anstaltens överläkare professorn J. H. Åkerman, därest denne icke skulle komma att övergå till den nya anstalten, kan denna fråga uppenbarligen icke bedömas på samma sätt som de övriga ersättningsfrågor, vilka här varit under behandling. Professor Åkerman är född år 1861 och uppnår sålunda under år 1926 pensionsåldern såsom professor. Frågan om ersättning till honom, därest han icke vinner anställning hos den nya anstalten, är sålunda närmast att behandla såsom ett spörsmål, huruvida Åkerman på grund av sin tjänstgöring

hos riks försäkringsanstalten må böra beredas någon tilläggspension utöver sin pension såsom professor. Denna fråga synes emellertid icke böra upptagas till prövning i nu förevarande sammanhang.

III. Överlämnande till den föreslagna riks försäkringsanstalten av vissa av den nuvarande riks försäkringsanstalten förvaltade fonder m. m.

Enligt 34 § i den föreslagna lagen om försäkring för olycksfall i arbete skall den nya riks försäkringsanstalten från och med den 1 januari 1927 övertaga hela den verksamhet, som jämlikt lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete samt gällande olycksfalls försäkringslag den 17 juni 1916 utövas av den nuvarande anstalten.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för nämnda bestämmelse, torde en hänvisning till vad jag vid lagförslaget framläggande i hithörande delar anfört vara till fyllest (proposition nr 109 sid. 94 ff., 200, 203).

I nämnda proposition (sid. 96 ff.) har jag jämväl redogjort för frågan om omfattningen av de fondmedel, vilka i anledning av den nya anstaltens övertagande av den äldre anstaltens verksamhet enligt 1901 och 1916 års lagar böra överlämnas till den nya anstalten i och för täckande av de prestationskostnader, som i följd av övertagandet komma att åvila den nya anstalten.

I detta hänseende anförde jag till statsrådsprotokollet för den 31 december 1925 bland annat följande.

De *prestationskostnader*, som komme att åvila den nya anstalten på grund av dess övertagande av den nuvarande riks försäkringsanstaltens verksamhet, syntes böra täckas genom överförande till den nya anstalten av de hos nuvarande anstalt befintliga fondmedlen.

Enligt 19 § i 1916 års lag skulle de till anstalten jämlikt lagen inflytande försäkringsavgifterna ingå till en fond, som förvaltas enligt grunder, vilka bestämmas av Konung och riksdag. 1917 års riksdag hade, med bifall till vad Kungl. Maj:t därutinnan föreslagit, godkänt vissa grunder för förvaltningen av denna fond, vilka funnes intagna i ett av Kungl. Maj:t den 29 juni 1917 utfärdat reglemente. Fonden hade vid 1924 års utgång uppgått till 38,153,631 kronor, varav livräntereserven, d. v. s. sammanlagda kapitalvärdet av före sistnämnda tidpunkt beviljade livräntor, utgjort 30,651,223 kronor, ersättningsreserven, d. v. s. det beräknade kapitalvärdet av övriga ersättningar i anledning av olycksfall, som inträffat före samma tidpunkt, till 4,900,000 kronor samt den s. k. premieutjämnings- och säkerhetsfonden till 2,602,408 kronor. Den fond, som bildats i och för anstaltens verksamhet enligt 1901 års lag, hade enligt ett av Kungl. Maj:t den 31 december 1921 meddelat beslut intill 1924 års utgång av anstalten förvaltats särskilt, därvid bestämmelserna i förutnämnda reglemente den 29 juni 1917 i tillämpliga delar länt till efterrättelse. Denna fond hade vid 1924 års utgång uppgått till 8,219,591 kronor, därav livräntereserven utgjort 5,952,077 kronor och säkerhetsfonden ej mindre än 2,267,514 kronor. Emellertid hade 1924 års riksdag, med bifall till en av

Kungl. Maj:t därutinnan avlåten proposition (nr 172), som föranletts av framställning från riksförsäkringsanstalten, medgivit, att fonden enligt 1901 års lag finge från och med den 1 januari 1925 sammanläggas med fonden enligt 1916 års lag samt att därefter från den sålunda sammanlagda fonden skulle utgivas jämväl de ersättningar som det ålåg riksförsäkringsanstalten att utbetala enligt 1901 års lag. Den sålunda medgivna sammanslagningen hade också ägt rum från och med 1925 års ingång. Dock läte det sig utan svårighet beräkna, huru stor del av den sammanlagda fonden, som belöpte å anstaltens verksamhet enligt 1916, respektive 1901 års lagar. En genom inom socialdepartementet tillkallade sakkunnigas försorg verkställd preliminär uppskattning av läget, sådant det komme att te sig vid 1926 års utgång, gåve vid handen, att i fonden enligt 1916 års lag ingående livränte- och ersättningsreserver då komme att uppgå till omkring 44 miljoner kronor och den däri ingående premieutjämnings- och säkerhetsfonden till lägst 1.5 miljoner kronor. Fonden enligt 1901 års lag hade vid samma tidpunkt beräknats komma att uppgå till omkring 8 miljoner kronor, därav livräntereserven ansetts uppgå till omkring 5.5 miljoner kronor och säkerhetsfonden till omkring 2.5 miljoner kronor.

Prestationskostnaderna för den nya anstalten i anledning av övergången avsåge dels sjukersättningar och begravningshjälp enligt 1916 års lag, dels livräntor enligt 1916 och 1901 års lagar. Vad då till en början anginge livräntorna, vore det uppenbart, att den nya anstalten för övertagande av skyldigheten att utgiva desamma borde erhålla ett belopp, motsvarande livräntornas kapitalvärde. Till det kapitalbelopp som sålunda skulle utgivas till den nya anstalten borde läggas erforderligt belopp såsom ersättning för kostnaden för utgivande av livräntor. Detta förvaltningstillägg syntes skäligen böra bestämmas till en och en halv procent av kapitalvärdet av de livräntor, som utginge på grund av försäkringar enligt 1916 års lag. I fråga om livräntor enligt 1901 års lag syntes, enär någon reaktiveringsverksamhet beträffande dessa icke förekomme, förvaltningstillägget kunna begränsas till en procent.

Vidare borde den nya anstalten tydligen erhålla ett belopp, som svarade mot ersättningsreserven för verksamheten enligt 1916 års lag.

Förutom värdehandlingar eller penningbelopp, motsvarande livräntereserverna vid 1926 års utgång enligt 1916 och 1901 års lagar jämte förut angivna förvaltningskostnadstillägg ävensom ersättningsreserven vid samma tidpunkt enligt 1916 års lag, syntes — efter verkställande av erforderliga noggrannare beräkningar angående huru stor del av den sammanslagna fonden, som belöpte å verksamheten enligt respektive lagar — skäligen böra till den nya riksförsäkringsanstalten överlämnas såsom säkerhetsfond dels ett belopp, motsvarande fem procent av livräntereserven enligt 1901 års lag, dels ock, i den mån medel finnes för ändamålet tillgängliga hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten, likaledes intill fem procent av livräntereserven enligt 1916 års lag ävensom av den del av ersättningsreserven, som svarade mot kapitalvärdet av livräntor.

Som framginge av de anförda siffrorna komme efter det att sålunda ifrågasatt överlämnande av fondtillgångar till den nya anstalten ägt rum, de medel som härflöte från verksamheten enligt 1901 års lag att visa ett överskott av över 2 miljoner kronor. Avsikten vore att av detta överskott skulle tagas erforderliga medel för bestridande av tillämnade ersättningar åt sådan icke-ordinarie personal hos den förutvarande riksförsäkringsanstalten och personal hos de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen, som till följd av omorganisationen förlorade sin anställning. Återstoden av samma överskott syntes tills vidare böra reserveras för kommande användning för något olycksfallsförsäkringens närstående ändamål. Å verksamheten enligt 1916 års lag kunde enligt vad siffrorna utvisade överskott av motsvarande natur icke förväntas uppstå.

Promemorian.

I förenämnda promemoria anföres i nu förevarande avseenden efter hänvisning till mitt nyss refererade, i propositionen nr 109 intagna yttrande följande:

Till vad där anförts angående skäligheten av att den nya anstalten bör er-hålla vissa belopp såsom säkerhetsfond kan möjligen tilläggas en erinran, att enligt 218 § i lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse livförsäkringsbolag skall göra avsättning till säkerhetsfond bland annat på så sätt, att, där säkerhetsfonden och den s. k. premieåterbäringsreserven sammanlagda ej uppgå till ett belopp, motsvarande en tjugondel av försäkringsfonden för livförsäkringar, årligen skall till försäkringsfond avsättas minst hälften av bolagets behållna årsvinst.

De närmare reglerna angående sättet för överförande av fondmedlen synas lämpligen böra fastställas av Kungl. Maj:t efter vederbörandes hörande.

Den del av fonden enligt 1901 års lag, som återstår sedan den nya riksförsäkringsanstalten enligt de i propositionen nr 109 angivna grunder erhållit tillgångar motsvarande livränte- och ersättningsreserverna jämte förvaltningskostnadstillägg och säkerhetsfond och av överskottet bestritts ersättningar till personal, som avses under II här ovan, synes böra överlämnas till statskontoret att förvaltas till dess att statsmakterna framdeles besluta angående användningen av ifrågavarande medel.

I och med övertagandet av de verksamhetsgrenar, som jämlikt 35 § tredje stycket av gällande olycksfallsförsäkringslag omhänderhavas av den nuvarande riksförsäkringsanstalten (proposition nr 109 sid. 200), nämligen uppgifter, avseende olycksfallsförsäkring för fiskare, livräntor till barn utom äktenskap och livförsäkring i samband med egnahemslån, bör den nya anstalten givetvis övertaga förvaltningen av de fonder, vilka (proposition nr 109 sid. 217) i och för dessa verksamhetsgrenar upplagts av den äldre anstalten.

Statskontoret.

Beträffande förslaget att för de ifrågasatta ersättningarna till icke-ordinarie personal hos riksförsäkringsanstalten samt personal hos ömsesidiga bolag taga i anspråk *överskott från olycksfallsförsäkringsverksamheten enligt 1901 års lag* har statskontoret — som förklarat sig icke vara i tillfälle att göra något uttalande angående storleken av sådant överskott — anfört att efter medgivande av riksdagen detta överskott syntes kunna användas för ändamålet.

Riksförsäkringsanstalten.

Med avseende å *frågan om de medel, vilka borde tagas i anspråk* för beredande av nyssnämnda ersättningar, har riksförsäkringsanstalten anfört huvudsakligen följande.

Sedan enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut från och med den 1 januari 1925 den på grund av riksförsäkringsanstaltens försäkringsverksamhet enligt 1901 års lag bildade fond sammanlagts med den i 19 § av 1916 års lag omförmälda fond, skulle, såsom också i nämnda beslut uttryckligen angivits, från den sålunda sammanlagda fonden utgivas jämväl de ersättningar, som det ålåg riksförsäkringsanstalten att utbetala enligt förenämnda 1901 års lag. I fråga om den förutvarande fonden enligt sistnämnda lag funnes alltså icke vidare några till densamma hänförliga särskilda rättigheter och förpliktelser, utan dessa vore anknutna till den sammanlagda fonden.

Om den nuvarande riksförsäkringsanstaltens verksamhet skulle upphöra och till den nybildade anstalten överföras ifrågavarande fondmedel eller viss del av dem, syntes det därför vid beräkning av överskott eller brist icke riktigt att göra någon åtskillnad mellan medel, som hänförde sig till anstaltens försäkringsverksamhet enligt 1901 och enligt 1916 års lagstiftning.

Såsom närmare utvecklats i riksförsäkringsanstaltens utlåtande den 15 april 1924 i anledning av vissa yrkanden rörande anstaltens fondförvaltning, skulle fondmedlen i fråga enligt gällande lagstiftning användas för ett visst ändamål. Så länge försäkringsverksamheten bedrevs i och för samma ändamål hade vederbörande rättsägare, de försäkrade arbetarna och deras arbetsgivare, av statsmakterna garanterats att försäkringsavgifter, som erlagts jämlikt samma lagstiftning, skulle användas för samma ändamål, d. v. s. såvitt nu vore i fråga icke blott för täckande av utgifterna på grund av försäkringen under ett visst år, utan även för utjämning av de efter försäkringstekniska grunder beräknade försäkringsavgifterna för varje år. Så länge riksförsäkringsanstalten dreve försäkringsverksamhet enligt nämnda lagar, syntes statsmakterna alltså icke kunna besluta om användning av överskottsmedel från olycksfallsförsäkringsfonden för ändamål, som vore för försäkringsverksamheten uppenbarligen främmande (jämför proposition nr 172, sid. 9 till 1924 års riksdag).

Riksförsäkringsanstalten ville i detta sammanhang erinra om att enligt föreliggande förslag till lag om riksförsäkringsanstalten anstaltens tillgångar, härflytande från dess försäkringsverksamhet för olycksfall i arbete, icke finge användas för ändamål, som uppenbarligen vore för denna verksamhet främmande (22 §).

Enligt föreliggande förslag skulle riksförsäkringsanstalten emellertid upphöra med utgången av år 1926 och dess verksamhet övertagas av en i andra former arbetande anstalt. Man hade härvid utgått från att den nya anstalten av olycksfallsförsäkringsfondens medel icke borde erhålla, förutom förvaltningstillägg, mer än vad som beräknades åtgå för täckande av de på grund av den nuvarande riksförsäkringsanstaltens försäkringsverksamhet uppkomna förpliktelser.

Då det kunde anses sannolikt, att överskott å försäkringsverksamheten komme att uppstå, syntes hinder icke möta att redan nu besluta om fastställande av grunderna för överskottsmedlens användande. Det syntes riksförsäkringsanstalten riktigast, att ifrågavarande överskottsmedel i första hand komme till användning för något olycksfallsförsäkringen närstående ändamål. Riksförsäkringsanstalten funne sålunda lämpligast, att blivande överskottsmedel icke toges i anspråk på det sätt i föreliggande promemoria föreslagits, och ansåge detta kunna ifrågakomma endast under den förutsättning, att statsfinansiella skäl lade hinder i vägen för att särskilda medel anvisades å riksstaten för ifrågavarande ändamål.

Beträffande förslaget att *överlämna de slutliga överskottsmedlen till statskontoret* att tillsvidare förvaltas har riksförsäkringsanstalten med avseende å ut-

talandet, att viss del av fonden enligt 1901 års lag syntes böra överlämnas till statskontoret allenast, under hänvisning till sitt nyss återgivna yttrande, uttalat att anstalten icke ansåge det enligt nu gällande bestämmelser riktigt att åtgärder vidtoges, som grundade sig på den uppfattningen, att olika överskott förefunnes för fonden enligt 1901 års lag och fonden enligt 1916 års lag.

Avvikande
meningar.

I särskilt yttrande har byråchefen *Östrand* framhållit att det utan svårighet läte sig beräkna, huru stor del av den sammanlagda fonden, som belöpte å riks försäkringsanstaltens verksamhet enligt 1916, respektive 1901 års lagar. Förslaget att överlämna eventuellt överskjutande medel till statskontoret att förvaltas till dess att statsmakterna framdeles beslutade angående användningen av ifrågavarande medel har av *Östrand* avstyrkts under motivering att det icke syntes föreligga några skäl varför icke jämväl eventuellt överskjutande medel skulle överlämnas till den nya anstalten. Härigenom skulle den nya anstalten erhålla ett ytterligare intresse av att i så stor utsträckning som möjligt rekrytera sin personal bland riks försäkringsanstaltens och de ömsesidiga bolagens nuvarande befattningshavare, och frågan huruvida tillgångarna vid överlämnandet borde upptagas till det bokförda värdet eller till annat värde skulle komma att sakna betydelse.

Ledamoten *Sidvall* har framhållit att då staten enligt bestämmelsen i 23 § i det framlagda förslaget till lag om riks försäkringsanstalten på visst sätt ginge i ansvar för den nya anstaltens förbindelser, staten även borde skaffa sig säkerhet för denna ansvarsförbindelse. På grund härav har *Sidvall*, med vilken byråchefen *Eisen* och ledamoten *Källström* på denna punkt förklarar sig instämma, ansett att eventuellt överskott borde överlämnas till statskontoret att tillsvidare förvaltas för att framdeles, därest förlust uppstode för statsverket i anledning av förenämnda förbindelse, användas till täckning av sådan förlust. Beträffande frågan om värderingen av anstaltens fonder framhålla herrarna *Sidvall* och *Eisen*, att fonderna icke borde beräknas till sitt bokförda utan till sitt verkliga värde och anföra därvid bland annat, att enligt en av riks försäkringsanstalten verkställd beräkning kursvärdet den 15 oktober 1925 överstigit det bokförda värdet med över 3 miljoner kronor.

Slutligen har byråchefen *von Schulzenheim* med instämmande av *chefen för riks försäkringsanstalten* principiellt uttalat sig mot att på sätt som föreslagits ur blivande överskottsmedel bestrida ersättningarna till icke-ordinarie personal hos riks försäkringsanstalten och till personal hos de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen.

Försäkringsinspektionen.

Försäkringsinspektionen har icke ansett sig kunna biträda förslaget att bestrida förevarande ersättningar till viss personal ur överskottet från olycksfallsförsäkringsverksamheten enligt 1901 års lag och anför i anslutning härtill:

Enligt försäkringsinspektionens uppfattning syntes ett dylikt förfogande stå i strid med de rättsgrundsatser, som kommit till uttryck i exempelvis Kungl. Maj:ts propositioner nr 171 och 172 till 1924 års riksdag. Ifrågavarande överskottsmedel måste anses vara avsedda för särskilt ändamål och syntes icke kunna användas till befrämjande av syften, som låge utom ramen för den sociala

olycksfallsförsäkringsverksamheten. Ett ytterligare hinder för dessa medels användande till det ifrågasatta ändamålet syntes ligga däri att, då avsikten vore att den nya riks-försäkringsanstalten skulle övertaga den nuvarande riks-försäkringsanstaltens hela verksamhet enligt 1901 och 1916 års lagar och fråga således icke vore om den senare anstaltens avveckling i form av någon slags likvidation, denna anstalts alla tillgångar och skulder rätteligen måste överföras till den nya anstalten.

I samband med behandling av frågan om överförandet av fonderna till den nya anstalten har försäkringsinspektionen dessutom anfört bland annat, att om ej såsom försäkringsinspektionen yrkat alla den nuvarande anstaltens tillgångar överfördes till den nya, enligt försäkringsinspektionens mening åtminstone så mycket borde överföras, som motsvarade försäkringsfonderna, ökade med 5 %, så att anstalten vid början av sin verksamhet hade den säkerhetsfond, som enligt försäkringslagen vore stadgad för bolag, som driver livförsäkringsrörelse.

Frågan huruvida statsmakterna kunna anses hava rätt att besluta om användningen av överskott, som uppkommit på riks-försäkringsanstaltens försäkringsverksamhet, har även tidigare varit föremål för uppmärksamhet. Jag anser mig här böra erinra om vissa därvid gjorda uttalanden.

Vid behandling av denna fråga hava tvenne mot varandra stridande uppfattningar gjort sig gällande. Sålunda har av *representanter för de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen* uttalats att vinsten å riks-försäkringsanstaltens verksamhet borde överlätas till staten för återgåldande av de kostnader anstalten dragit ur statskassan, då dessa medel rätteligen tillhörde staten, icke anstalten. Liknande synpunkter hava även framförts genom skattebetalarnas förening. I ett av *försäkringsinspektionen* i januari 1924 avgivet utlåtande i anledning av riks-försäkringsanstaltens förslag bland annat att låta vissa omkostnader för anstaltens fondförvaltning bestridas av fondens medel, hemställde inspektionen om utredning rörande vilken fondbildning som kunde erfordras utöver försäkringsfonden, så att Kungl. Maj:t och riksdagen måtte kunna besluta över användningen av det för denna fondbildning icke erforderliga överskottet. Vid behandlingen inom försäkringsinspektionen av förevarande fråga uttalade chefen för inspektionen *överdirektören Laurin* bland annat att om det vid 1920 års slut befintliga överskottet å anstaltens verksamhet befundes tillräckligt såsom säkerhetsfond, staten skulle kunnat fritt disponera hela det överskott, som uppkommit under åren 1921 och 1922.

Förevarande uttalanden ansluta sig sålunda helt till den uppfattningen, att statsmakterna äga besluta rörande användningen av nämnda överskottsmedel.

En motsatt uppfattning har gjorts gällande av *riks-försäkringsanstalten*. I yttrande den 15 april 1924 över försäkringsinspektionens nyssnämnda hemställan framhöll anstalten att för den meningen, att staten skulle äga att tillgodogöra sig uppkommande överskott å riks-försäkringsanstaltens verksamhet såsom vinst, stöd näppeligen kunde hämtas vare sig i förarbetena till olycksfalls-lagarna eller i lagarnas innehåll. Bortsett från de medel som tillförts olycksfallsförsäkringsfonden från staten på grund av bestämmelserna i 19 och 37 §§ i olycksfallsförsäkringslagen samt vissa bötes- och skadeståndsmedel vore,

Tidigare uttalanden rörande riks-försäkringsanstaltens överskottsmedel.

framhöll anstalten, fonden helt och hållet bildad ur medel, som tillskjutits av arbetsgivare. Fondens medel, vilka — liksom pensionsförsäkringsfondens — vore avsatta för ett särskilt ändamål och finge användas endast på sätt som angäves i § 2 av fondreglementet, kunde alltså icke anses som statsmedel. Riksförsäkringsanstalten åberopade såsom stöd för sin uppfattning ett av föredragande departementschefen i propositionen 171 till 1924 års riksdag gjort uttalande, enligt vilket fondens medel ej kunde anses som statsmedel, samt anförde härefter:

Ett genomförande av överdirektör Laurins förslag skulle även i andra avseenden leda till egendomliga konsekvenser. De med riksförsäkringsanstalten konkurrerande ömsesidiga bolagen hade ju icke tillåtelse att använda uppkommande vinst och besparade fonder på annat sätt än till försäkringstagarnas och de försäkrades bästa. Skulle däremot det överskott, som uppstode för *statens anstalt*, ej få användas till försäkringstagarnas bästa — samt till någon mindre del till så kallade förebyggande åtgärder enligt § 7 i fondreglementet — utan tagas i anspråk för andra statsändamål, vore det uppenbart att en sådan orimlig anordning skulle leda till, att anstaltens ställning i konkurrensen med de ömsesidiga bolagen efter hand skulle bli ohållbar. Bolagen skulle givetvis ej hava någon svårighet att övertyga arbetsgivarna om fördelarna att tillhöra privata anstalter, som kunde tillförsäkra sina delägare att komma i åtnjutande av all vinst å företaget, framför att tillhöra statens försäkringsanstalt, där vinsten finge avstås till statsverket.

Riksförsäkringsanstalten framhöll i nämnda yttrande slutligen »att det för den allmänna meningen måste framstå såsom stötande, ja orimligt, att då staten ålagt arbetsgivarna att inbetala försäkringsavgifter, som äro avsedda att jämnt täcka kostnaderna för olycksfallsförsäkringen, staten skulle lägga beslag på en del av dessa avgifter till följd därav att de bestämts till högre belopp än lagen åsyftar».

Departementschefen.

Den föregående redogörelsen avser dels frågan, huruvida staten kan anses äga befogenhet att besluta över användningen av det överskott, som uppstått på riksförsäkringsanstaltens verksamhet i första rummet enligt 1901 års lag, dels frågan i vilken omfattning riksförsäkringsanstaltens nuvarande tillgångar böra överlämnas till den nya riksförsäkringsanstalten till bestridande av förpliktelser, som denna anstalt förutsättes skola övertaga från den nuvarande, dels slutligen frågan huruvida vid behandlingen av förevarande spörsmål riksförsäkringsanstaltens verksamhet enligt 1901 och 1916 års lagar och de mot dessa olika verksamhetsgrenar svarande fonder lämpligen böra hållas i sär eller betraktas såsom en enhetlig verksamhet med gemensam fond.

Till närmare belysning av nu nämnda frågor vill jag till en början erinra om följande tidigare omnämnda förhållanden. Riksförsäkringsanstaltens verksamhet enligt 1901 års lag är i så måtto avslutad att nämnda verksamhet numera inskränker sig så gott som uteslutande till utbetalande av livräntor på grund av bestämmelserna i nämnda lag. På grund härav och med hänsyn till den förenkling i bokföringsarbetet som skulle kunna vinnas genom en sammanslagning av fonderna enligt 1901 och 1916 års lagar föreslog riksförsäkringsanstalten i skrivelse den 31 oktober 1923 att omförmälda fonder måtte sam-

manslås. Proposition i ärendet avläts till 1924 års riksdag (proposition nr 171), som beslöt i överensstämmelse härmed (skrivelse nr 159).

En verkställd preliminär kalkyl (se propositionen nr 109/1926, sid. 96) har givit vid handen att fondens tillgångar vid utgången av år 1926 kunna väntas uppgå till ungefär följande belopp:

	Fond motsvarande verksamheten enligt		
	1901 års lag	1916 års lag	Summa
	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.
Livränte- och ersättningsreserv	5.5	44.0	49.5
Säkerhetsfond	2.5	1.5	4.0
Summa	8.0	45.5	53.5

Såsom framgår av dessa siffror skulle, därest sammanslagning av fonderna icke skett, säkerhetsfonden utgöra icke mindre än omkring 45 % av livräntereserven enligt 1901 års lag men endast omkring 3.4 % enligt 1916 års lag.

Frågan huruvida staten kan anses äga befogenhet att förfoga över icke erforderligt överskott å riksförsäkringsanstaltens verksamhet torde med hänsyn till storleken av förefintliga överskott kunna begränsas till att avse överskottet å verksamheten enligt 1901 års lag. Då kapitalvärdet av riksförsäkringsanstaltens förpliktelser gentemot de personer, som från anstalten uppbära livränta enligt bestämmelserna i nämnda lag, beräknas utgöra omkring 5.5 miljoner kronor vid utgången av år 1926 och den förefintliga säkerhetsfonden beräknas komma att uppgå till omkring 2.5 miljoner kronor vid samma tidpunkt, föreligger sålunda det förhållandet, att den nuvarande riksförsäkringsanstaltens tillgångar enligt 1901 års lag väsentligt överstiga förpliktelserna enligt samma lag. Därest fonderna enligt 1901 och 1916 års lag icke sammanslagits, skulle sålunda, då samtliga de förpliktelser som åvila 1901 års fond en gång i framtiden fyllts, uppenbarligen ett slutligt överskott komma att förefinnas, över vars användning statsmakterna utan tvivel skulle anses äga rätt att bestämma. Ur denna synpunkt synes det mig självklart att statsmakterna redan nu kunna anses äga befogenhet att bestämma i varje fall över överskottet å 1901 års fond, i den mån detta överskott icke är erforderligt för fyllande av de förpliktelser, som åvila fonden.

Riksförsäkringsanstaltens uppfattning att det vid beräkning av överskott eller brist icke skulle synas riktigt att göra någon åtskillnad mellan medel, som hänföra sig till riksförsäkringsanstaltens försäkringsverksamhet enligt 1901 och 1916 års lagstiftning, kan jag för min del icke biträda. Sammanslagningen av de båda fonderna motiverades närmast med att förenkling i bokföringsavseende härigenom skulle vinnas. Av det av byråchefen Östrand avgivna särskilda yttrandet framgår också, att det utan svårighet låter sig beräkna huru stor del av den sammanslagda fonden, som belöper å riksförsäkringsanstaltens verksamhet enligt 1916 respektive 1901 års lagar. Något hinder att under sådana förhållanden i nu förevarande avseende skilja mellan den del av den sammanslagna fonden som belöper på verksamhet enligt 1901 års lag och enligt 1916 års lag föreligger enligt min uppfattning icke.

Förevarande spörsmål torde för övrigt vara att anse mera som en lämplighetsfråga än som en rättsfråga, vilket även synes mig bekräftas av den omständigheten att, såsom framgår av den lämnade redogörelsen, såväl riksförsäkringsanstaltens som försäkringsinspektionens uppfattning härom helt förändrats. Medan sålunda försäkringsinspektionen i sitt tidigare omförmälda yttrande i januari 1924 ansåg att statsmakterna kunde förfoga över icke erforderligt överskott å riksförsäkringsanstaltens verksamhet uttalade riksförsäkringsanstalten samma år en häremot stridande uppfattning. I sitt nu avgivna yttrande framhåller inspektionen bland annat att enligt dess uppfattning ett dylikt förfogande torde stå i strid med de rättsgrundsatser, som kommit till uttryck i exempelvis Kungl. Maj:ts propositioner nr 171 och 172 till 1924 års riksdag. Riksförsäkringsanstalten framhåller åter i sitt yttrande att den nya anstalten av fondens medel icke bör erhålla, förutom förvaltningstillägg, mer än vad som beräknas åtgå för täckande av de på grund av den nuvarande riksförsäkringsanstaltens försäkringsverksamhet uppkomna förpliktelser, och att hinder icke synes möta att redan nu besluta om fastställande av grunderna för överskottsmedlens användande.

Vad beträffar de av försäkringsinspektionen åberopade propositionerna nr 171 och 172 till 1924 års riksdag avsågo dessa närmast sammanslagningen av fonderna för försäkringsverksamheten enligt 1901 och 1916 års lagar och viss därav betingad ändring av 16 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete. I samband med sammanslagningen av nämnda fonder föreslogs nämligen på framställning av riksförsäkringsanstalten sådan ändring i gällande bestämmelser att kostnaderna för fondförvaltningen skulle bestridas av fondens egna medel och icke såsom tidigare varit fallet av statsmedel. Vid behandlingen av berörda fråga yttrade föredragande departementschefen (prop. nr 171 sid. 10, prop. nr 172 sid. 9) bland annat följande: »Vad denna senare fråga beträffar gäller enligt sista stycket i 16 § olycksfallsförsäkringslagen, att de omkostnader för riksförsäkringsanstaltens verksamhet, som ej utgöras av i paragrafens första och andra stycken omförmälda tilläggsavgifter och bidrag, skola bestridas av statsmedel. Då emellertid fondens medel ej kunna anses såsom statsmedel, torde till bestämmelserna i 16 § olycksfallsförsäkringslagen böra fogas ett tillägg av innebörd, att i fråga om kostnaderna för förvaltningen av den i 19 § av lagen omförmälda fond gäller vad därom särskilt är stadgat.»

Det torde närmast vara ifrågavarande yttrande, som avses i inspektionens uttalande om de rättsgrundsatser, som kommit till uttryck i förberörda propositioner nr 171 och 172 till 1924 års riksdag.

Det sammanhang, vari uttalandet att fondens medel ej kunna anses såsom statsmedel återfinnes, giver emellertid vid handen att uttalandet i fråga icke äger den innebörd, som framgår av försäkringsinspektionens nyss återgivna uttalande.

Riksförsäkringsanstalten har uttalat att det syntes riktigtast att ifrågavarande överskottsmedel i första hand användes för något olycksfallsförsäkringen närstående ändamål. Med anledning härav vill jag erinra om att den ifrågasatta användningen av en del utav nämnda överskottsmedel direkt för-

anledes av den föreslagna omorganisationen av olycksfallsförsäkringen. Försäkringens organisation torde vara av den betydelse för själva försäkringen att en utgift, som direkt föranledes av en nyorganisations genomförande, torde kunna betraktas såsom avseende ett försäkringen närstående ändamål.

Med hänsyn till vad nu anförts finner jag, såsom redan nämnts, icke anledning frångå den av mig i propositionen nr 109 hävdade uppfattningen att förberörda ersättningar till viss personal böra utgå av överskott å olycksfallsförsäkringsverksamheten enligt 1901 års lag.

I förberörda promemoria har föreslagits, att den del av fonden enligt 1901 års lag, som återstår sedan den nya riksförsäkringsanstalten enligt de i propositionen 109 angivna grunderna erhållit tillgångar motsvarande livränte- och ersättningsreserverna jämte förvaltningskostnadstillägg och säkerhetsfond samt av överskottet bestritts tidigare omförmälda ersättningar till viss personal, skulle överlämnas till statskontoret att förvaltas till dess att statsmakterna framdeles beslutat angående användningen av ifrågavarande medel. Med hänsyn dels till vad försäkringsinspektionen anført beträffande tillgångarnas överförande till den nya riksförsäkringsanstalten och dels till de av byråchefen Östrand framförda synpunkter, för vilka tidigare redogjorts, har jag ansett att sådan ändring i det i nyssnämnda promemoria framlagda förslaget bör vidtagas att de medel, som återstå sedan även personalersättningarna bestritts, överlämnas till den nya anstalten i stället för till statskontoret. Härigenom skulle vad som brister i den säkerhetsfond som avser verksamheten enligt 1916 års lag åtminstone delvis kunna fyllas samtidigt som den nya anstalten även erhåller ett ytterligare intresse av att i så stor utsträckning som möjligt rekrytera sin personal från riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga bolagen. En dylik anordning skulle därjämte medföra att den i byråchefen Eisens och ledamoten Sidvalls reservation till riksförsäkringsanstaltens utlåtande upptagna frågan om tillgångarnas värdering vid överlämnandet komme att sakna betydelse.

Under sådana förhållanden synes det icke heller erforderligt att såsom tidigare skett göra någon åtskillnad mellan de delar av tillgångarna, som skola anses motsvara livränte- och ersättningsreserv respektive förvaltningstillägg och säkerhetsfond. Enligt mitt förslag skulle nämligen allt vad som återstår av den nuvarande riksförsäkringsanstaltens tillgångar, sedan tidigare omförmälda ersättningar åt viss personal bestritts, överlämnas till den nya riksförsäkringsanstalten.

Förslaget om överförande till den föreslagna riksförsäkringsanstalten av de fonder som avse fiskarförsäkringen, livräntor till barn utom äktenskap och livförsäkring i samband med egnahemslån har icke föranlett någon erinran i de angivna yttrandena.

De frågor som jag i det föregående behandlat synas vara av den beskaffenhet att de jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna underställas årets riksdag utan hinder därav att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tiden gått till ända.

Hemställan. På grund av vad jag anfört får jag hemställa,

att Kungl. Maj:t måtte

dels återkalla den i punkten 11 under elfte huvudtiteln av statsverkspropositionen till innevarande års riksdag gjorda framställningen angående anslag till allmänna indragningsstaten;

dels ock giva riksdagen tillkänna, att Kungl. Maj:t icke kommer att till nu pågående riksdag avlåta proposition i det under punkten 4 i femte huvudtiteln av statsverkspropositionen omförmälda ärendet angående anslag till övergångsstat för riksförsäkringsanstalten, i följd varav medel för berörda ändamål ej vidare behöva beräknas å riksstaten för budgetåret 1926—1927.

Vidare får jag hemställa

att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att — under förutsättning att Kungl. Maj:ts i proposition till riksdagen den 25 februari 1926, nr 109, framställda förslag, såvitt de avse den sociala olycksfallsförsäkringens organisation, vinna riksdagens bifall —

dels besluta, att samtliga ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten skola från och med den 1 januari 1927 överföras å indragningsstat med tjänstgöringsskyldighet;

dels i fråga om rätt för å indragningsstat uppförd befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten att under anställning i viss annan tjänst delvis åtnjuta honom å indragningsstaten tillkommande förmåner godkänna av mig härutinnan i det föregående framställt förslag;

dels medgiva, att å indragningsstat uppförd befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten må utan hinder av däremot stridande bestämmelser i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451, jfr 1925 nr 270) såsom tjänstetid för uppflyttning till högre löneklass tillgodoräkna tid, varunder han tillhört indragningsstat;

dels medgiva, att befattningshavare, som nyss sagts, må utan hinder av vad i kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension stadgas beträffande beräkning av tjänstår för pension, såsom tjänstår i nämnda avseende tillgodoräkna tid varunder han varit uppförd å indragningsstat;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de bestämmelser i övrigt beträffande anställnings- och avlöningsförhållanden m. m., vilka kunna erfordras med anledning av den nuvarande riksförsäkringsanstaltens upphörande och överförande till indragningsstat av ordinarie befattningshavare hos nämnda anstalt;

dels under elfte huvudtiteln höja det ordinarie förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten, nu 1,800,001 kronor, med 300,207 kronor till 2,100,208 kronor;

dels godkänna följande grunder i fråga om ersättning till icke-ordinarie personal hos riksförsäkringsanstalten ävensom personal hos de i 4 § av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 omförmälda ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen:

A. Ersättningsberättigade:

1) icke-ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten; samt

2) befattningshavare hos de ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen, vilka befattningshavare i följd av den sociala olycksfallsförsäkringens omorganisation förlora sin anställning.

B. Förutsättningar för rätt till ersättning:

1) att vederbörande befattningshavare vunnit anställning hos riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag före den 1 januari 1926 och att hans inkomst av arbete under de närmaste fyra åren före anställningens upphörande eller, om anställningen varat kortare tid än fyra år, under hela anställningstiden uteslutande eller till huvudsaklig del härflutit från ifrågavarande anställning;

2) att befattningshavaren icke erhållit och ej heller kunnat erhålla någorlunda motsvarande anställning vare sig i stats-tjänst eller hos den föreslagna riksförsäkringsanstalten, dock att den som erhåller dylik anställning men före den 1 januari 1931 utan eget förvällande skiljes från den nya anställningen skall erhålla ersättning, om anställningen upphör före den 1 januari 1929 med belopp som i sådant hänseende skulle hava, därest ny anställning ej vunnits, tillkommit honom vid upphörandet av anställningen hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag, och om den nya anställningen upphör efter den 31 december 1928 men före den 1 januari 1931 med hälften av belopp som nyss sagts; samt

3) att befattningshavaren icke vid tiden för upphörandet av anställningen hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt bolag är berättigad att uppbära pension från staten eller kommun.

C. Ersättningsbelopp m. m.

1) För ersättningsbeloppens bestämmande indelas de ersättningsberättigade personerna i två grupper, nämligen:

grupp I: befattningshavare med akademisk, högre teknisk eller merkantil eller motsvarande utbildning ävensom befattningshavare, vilka fullgöra uppgifter som vanligen ombesörjas av sålunda utbildad personal. Till denna grupp hänföres beträffande riksförsäkringsanstalten befattningshavare i 15:e lönegraden och högre lönegrader och beträffande de ömsesidiga bolagen befattningshavare som väsentligen fullgöra uppgifter vilka inom riksförsäkringsanstalten utföras av personal i löneställning som nyss nämnts; dock att beträffande riksförsäkringsanstalten må, när särskilda skäl därtill äro, till grupp I hänföras jämväl befattningshavare i 14:e lönegraden; samt

grupp II: övriga befattningshavare.

Gruppindelningen verkställs med hänsyn till den placering i lönegrad, som gällde vid utgången av år 1925.

2) Ersättning utgår:

a) till befattningshavare tillhörande grupp I med belopp, motsvarande en årsinkomst av den förlorade anställningen, för den verksamhetstid som omfattar de fyra kalenderåren närmast före anställningens upphörande hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten eller ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, i följd varav ersättningstagare vars anställning omfattat kortare tid erhåller, om anställningen varat ett år en fjärdedel, om den varat två år hälften, och om den varat tre år tre fjärdedelar av årsinkomsten. För varje tidigare helt verksamhetsår ökas ersättningen med två femtedelar av nämnda årsinkomst, dock endast i den mån varje sådant verksamhetsår motsvaras av två ersättningstagarens levnadsår vid anställningens upphörande utöver fyllda tjuguet år. Ersättning må dock icke utgå med högre belopp än två gånger årsinkomsten. Vid årsinkomstens beräkning skall hänsyn ej tagas till belopp, varmed densamma må hava överstigit tiotusen kronor;

b) till befattningshavare tillhörande grupp II med belopp motsvarande två månaders inkomst av den förlorade anställningen, beräknad för månad till en tolfedel av årsinkomsten av anställningen, för varje påbörjat verksamhetsår, dock lägst med sex gånger nyssnämnda månadsinkomst.

3) Vid beräkning av verksamhetstid som avses i punkt 2) skall beträffande sådan befattningshavare, som från annan statstjänst eller tjänst hos ömsesidigt bolag övergått till anställning hos den nuvarande riksförsäkringsanstalten eller som från statstjänst övergått till anställning hos ömsesidigt bolag, hänsyn tagas även till verksamhetstid i tidigare innehavd statstjänst eller tjänst hos dylikt bolag.

4) Med årsinkomst som omförmäles i punkt 2) förstås befattningshavarens inkomst av den förutvarande anställningen

under tiden den 1 juli 1925—den 30 juni 1926 eller, om anställningen omfattat endast en del av nämnda tid, ett års inkomst av anställningen, beräknad till tolv gånger den genomsnittliga månadslönen under den del av berörda tid, som anställningen omfattat. Beträffande befattningshavare hos ömsesidigt bolag må dock hänsyn ej tagas till sådan förbättring av avlöningsvillkoren, som inträtt efter den 1 januari 1926, för så vitt ej giltiga skäl för dylik förbättring prövas hava förelegat. I fråga om befattningshavare som under tiden den 1 juli 1925—den 30 juni 1926 åtnjutit tjänstledighet på grund av sjukdom eller av annan anledning som medfört löneavdrag skall vid beräkning av årsinkomsten så anses som om befattningshavaren under sagda tid varit i full tjänstgöring; dock att beträffande befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten avdrag skall göras för tid, varunder vederbörande åtnjutit tjänstledighet för tjänstgöring hos enskild arbetsgivare.

5) Från ersättning som enligt förut nämnda grunder skall utgå till befattningshavare hos ömsesidigt försäkringsbolag skall avdragas ersättningsbelopp, vartill ersättningstagaren på grund av anställningens upphörande enligt avtal med bolaget må vara berättigad.

6) Om ersättningsberättigad så önskar må ersättning, efter avdrag i förekommande fall av belopp som avses i punkt 5, ökad med tio procent tillgodokomma honom i form av livränta.

7) Närmare bestämmelser angående ersättningsbeloppens bestämmande m. m. ävensom erforderliga föreskrifter rörande ersättnings utbetalande meddelas av Kungl. Maj:t;

dels medgiva, att förevarande ersättningar må bestridas ur det överskott, som uppstått på riksförsäkringsanstaltens verksamhet enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete;

dels besluta att vad som efter bestridande av berörda ersättningar återstår av den nuvarande riksförsäkringsanstaltens tillgångar vid 1926 års utgång, avseende verksamheten enligt förenämnda lag den 5 juli 1901 samt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, skall i överensstämmelse med de föreskrifter som må av Kungl. Maj:t meddelas överlämnas till den föreslagna riksförsäkringsanstalten;

dels ock besluta, att följande av riksförsäkringsanstalten förvaltade fonder, nämligen den på grund av kungörelsen den 2 oktober 1908 (nr 100) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall och förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) i samma ämne bildade fond, fonden för livräntor, inköpta för barn utom äktenskap jämlikt lagen om sådana barn den 14 juni 1917, samt den jämlikt 15 §

av kungörelsen den 30 juni 1920 (nr 509) angående särskilda villkor och bestämmelser för livförsäkring å personer, som erhålla lån ur statens egnahemslånefond, bildade fond, skola den 1 januari 1927 överlämnas till den föreslagna riksförsäkringsanstalten.

Till vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ake Karlholm.